

OKTATÁSI KÖZLÖNY

AZ OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM HIVATALOS LAPJA

L. ÉVFOLYAM, 19/I. SZÁM

Ára: 630 Ft

2006. AUGUSZTUS 7.

TARTALOM

oldal	KÖZLEMÉNYEK	oldal
JOGSZABÁLYOK		
22/2006. (V. 22.) OM r. A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról szóló 2/2005. (III. 1.) OM rendelet, valamint a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet módosításáról		2281
23/2006. (V. 24.) OM r. Az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programjának bevezetéséről és kiadásáról szóló 27/1998. (VI. 10.) MKM rendelet módosításáról ¹		2310
	KÖZLEMÉNYEK	
	A Védelem Oktatási Központ Kht. közhasznúsági jelentése	2310
	Közlemény Eötvös József-díj adományozásáról	2313
	Közlemény Tessedik Sámuel-díj adományozásáról ..	2314
	Pályázati felhívás felsőoktatási intézmény oktatói állására	2314
	Pályázati felhívás nevelési-oktatási, és egyéb intézmények vezetői állásaira	2314
	Pályázati felhívás pedagógus-álláshelyek betöltésére	2321
	Zárás után érkezett pályázati felhívások	2328
	Közlemény az állami felsőoktatási intézmények alapító okiratairól*	

JOGSZABÁLYOK

**Az oktatási miniszter
22/2006. (V. 22.) OM
rendelete**

**a Sajátos nevelési igényű gyermekek
óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési
igényű tanulók iskolai oktatásának
irányelve kiadásáról szóló
2/2005. (III. 1.) OM rendelet, valamint
a képzési kötelezettségről és a pedagógiai
szakszolgálatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM
rendelet módosításáról**

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 97. §-ának *b*) pontjában, továbbá a közoktatásról

szóló 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: közoktatásról szóló törvény) 93. §-a (1) bekezdésének *a*) pontjában és a 94. §-a (1) bekezdésének *a*)–*b*) pontjában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem el:

1. §

A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról szóló 2/2005. (III. 1.) OM rendelet (a továbbiakban: R1.) a következő 3/A. §-sal egészül ki:

„3/A. § A súlyosan, halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő iskolai oktatását végző intézmény a rehabilitációs pedagógiai programját az e rendelet 3. számú melléklete-

¹ A rendelet mellékletekkel teljes szövegét a Magyar Közlöny 2006. évi 62. számának II. kötete tartalmazza, melyet az Oktatási Közlöny előfizetői kérésre megkapnak (telefon: 266-9290/237 és 238 mellék; fax: 338-4746; postacím: 1394 Budapest 62, Pf.: 357).

* A közleményt és mellékletét az Oktatási Közlöny 19/II. kötete tartalmazza, mely terjedelmi okokból csak CD formátumban jelenik meg, és kérésre az Oktatási Közlöny előfizetői megkapnak (telefon: 266-9290/237 és 238 mellék; fax: 338-4746; postacím: 1394 Budapest 62, Pf.: 357).

ként kiadott Súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő oktatása irányelvének figyelembevételével készíti el, illetve fogadja el.”

2. §

Az R1. – az e rendelet *mellékletével* kiadott – 3. számú melléklettel egészül ki.

3. §

A képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgáltatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet (a továbbiakban: R2.) 5. §-ának (6) bekezdése a következő második mondatral egészül ki:

„E rendelkezést a gyógytestnevelés szervezésében is alkalmazni kell.”

4. §

Az R2. 9. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„9. § (1) A szakértői és rehabilitációs bizottság a fogyatékosok ápoló, gondozó otthonába, a fogyatékosok rehabilitációs intézményébe és a fogyatékosok nappali intézményébe felvett gyermeket megvizsgálja abban az esetben is, ha nem vett részt korai fejlesztésben és gondozásban. A szakértői és rehabilitációs bizottság minden év január–május hónapokban – egyeztetett időpontban – felkeresi a működési területén lévő, kiskorúak ellátását végző fogyatékosok ápoló, gondozó otthonát, a fogyatékosok rehabilitációs intézményét, a fogyatékosok nappali intézményét, és megvizsgálja az előző vizsgálat ideje után felvett gyermekeket.

(2) Ha a gyermek a közoktatási törvény 30. §-ának (6) bekezdése szerint fejlesztő felkészítés keretében teljesíti tankötelezettségét, a szakértői és rehabilitációs bizottság meghatározza a fejlesztő felkészítésnek azt a módját, amelyik biztosítja a gyermek fejlődését. Ha a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményében a tankötelezettség egyéni fejlesztő felkészítés keretében történő teljesítésre tesz javaslatot, a fejlesztő felkészítés ideje egyéni foglalkozás esetén legalább heti három óra.

(3) Ha a súlyosan, halmozottan fogyatékos tanuló a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján tankötelezettségét egyéni fejlesztő felkészítés keretében teljesíti, a 8. § (4), (6)–(10) és (13)–(15) bekezdésében foglaltakat kell alkalmazni.

(4) A szakértői és rehabilitációs bizottság köteles a gyermek felülvizsgálatát hivatalból elvégezni abban az évben, amelyben a nyolcadik életévét betölti, ezt követően pedig háromévenként.”

5. §

Az R2. a következő címmel és 9/A. §-sal egészül ki:

„A fejlesztő iskolai oktatás

9/A. § (1) A tankötelezettség teljesítését a fejlesztő iskolai oktatásban – a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság vagy az országos szakértői és rehabilitációs tevékenységet végző bizottság szakértői véleménye alapján – az a gyermek kezdheti meg, aki a hatodik életévét december 31. napjáig betölti. A tanulói jogviszony keletkezésével összefüggésben a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 16. § (2) és (4), a 18. § (1), (3) és a 19. § (2) bekezdését kell alkalmazni.

(2) A fejlesztő iskolai oktatásban a tanulóknak a fogyatékoságuk, fejlettségük és életkoruk alapján történő csoportokba sorolásáról – a nevelőtestület véleményének kikérésével – az intézmény vezetője dönt. A csoportok maximális létszáma hat fő.

(3) A fejlesztő iskolai oktatás a tanév rendjéhez igazodó, tanítási évfolyamokra nem tagolódó, de felépítésében az elért fejlődési szakaszokat követő egységes folyamat.

(4) A fejlesztő iskolai oktatás a fejlesztő iskolai rehabilitációs pedagógiai program és az éves munkaterv alapján folyik. A munkaterv határozza meg a tanév helyi rendjét.

(5) A tanév tizenkettedik hetének végéig el kell készíteni a nevelés, oktatás személyre szabott fejlesztésének súlypontjait meghatározó egyéni fejlesztési terveket.

(6) A fejlesztő iskolai csoportoknak a tanév rendjéhez igazodó tevékenységeit az éves tervek tartalmazzák. Az ezek alapján készülő heti tervek tartalmazzák a rendszeresen ismétlődő napi tevékenységeket és a fejlesztési feladatokhoz tartozó különböző tartalmi egységek feldolgozását.

(7) A fejlesztő iskolai oktatás teljes időtartama egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs célú foglalkoztatásnak minősül.

(8) A tanuló fejlődését a nevelőtestület a tanév végén, a központilag kiadott nyomtatványon – az egyes fejlesztési területen elért eredményeit és nehézségeit, továbbá a következő tanévi fejlesztési terv elkészítéséhez szükséges javaslatait – szövegesen értékeli.”

6. §

Az R2. 14. §-a (1) bekezdésének g) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A szakértői és rehabilitációs bizottság által készített szakértői véleménynek tartalmaznia kell]

„g) annak megállapítását, hogy a gyermek a tankötelezettségét fejlesztő felkészítés, illetőleg fejlesztő iskolai oktatás keretében teljesíti, a fejlesztő felkészítés feladataiban részt vevő intézményt, a foglalkozások heti idejét, továbbá a foglalkozásokhoz szükséges, a szakértői és rehabilitációs bizottság által biztosított szakembereket.”

7. §

Az R2. 1. számú mellékletének „A pedagógiai szakszolgálat feladatait ellátó intézményekben kötelezően foglalkoztatottak létszáma” főcímen belül a „PEDAGÓGUSOK ÉS A NEVELŐ-OKTATÓ MUNKÁT SEGÍTŐ MÁS ALKALMAZOTTAK” című rész a következő rendelkezéssel egészül ki:

„*Fejlesztő iskolai oktatás*”

Fejlesztő iskolai csoportonként:

I. Pedagógusok

Gyógypedagógus vagy konduktor 1,5

II. Nevelő-oktató munkát segítő alkalmazottak

1. Szakorvos – heti két órában	
2. Gyógypedagógiai asszisztens	0,5
3. Gyermekápoló	0,5
4. Gondozó	0,5”

Melléklet a 22/2006. (V. 22.) OM rendelethez

„3. számú melléklet a 2/2005. (III. 1.) OM rendelethez

A Súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő oktatásának irányelve

A súlyos és halmozott fogyatékoság meghatározása

A súlyos és halmozott fogyatékoság az egész élet során fennálló állapot, amelyre jellemző, hogy a testi struktúrák károsodása következtében a speciálisan humán funkciók – mint a kommunikáció, a beszéd, a mozgás, az értelem és az érzékelés-észlelés – minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű zavar mutatható ki. Ennek következtében az érintett személy pszichofizikai teljesítményei extrém mértékben eltérnek az átlagtól, így tevékenységeiben erősen akadályozottá válik, és társadalmi részvételében jelentősen korlátozott lehet. A súlyos és halmozott fogyatékoság hátterében rendszerint a korai életszakaszban bekövetkező, a központi idegrendszert érintő komplex károsodás áll. A fogyatékoságok a legkülönbébb kombinációkban és súlyossági fokozatokban, esetleg eltérő időben jelenhetnek meg.

A fenti fejlődésbeli eltérések és tevékenységbeli akadályozottságok a pedagógiai megsegítés, nevelés, oktatás, fejlesztés szempontjából *sajátos nevelési igényként* jelentkeznek. E tanulók speciális segítséget igényelnek szükségleteik kielégítése, egészségük megtartása, az emberi, a dologi és természeti világhoz való viszonyuk kialakítása és a társadalom életében való aktív részvétel érdekében. Egész életükben a környezet fokozott mértékű és folyamatos, komplex segítségével, támogatására utaltak; személyiségük kibontakoztatása és életminőségük javítása érdekében fejlesztő iskolai oktatásra van szükségük.

Az Irányelv célja

Az Irányelv annak biztosítását szolgálja, hogy

- a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók a szükségleteiknek és fogyatékoságaik struktúrájának megfelelő nevelésben, oktatásban és fejlesztésben részesüljenek;
- a fejlesztés a számukra megfelelő és szükséges tartalommal történjék, segítse a lehetőség szerinti legnagyobb önállóság elérését és a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedést;
- az elvárások az egyéni teljesítőképességnek megfelelően kerüljenek megfogalmazásra, és igazodjanak a fejlődés lehetséges üteméhez;
- a fejlesztő iskolai oktatás keretében kiemelt hangsúlyt kapjon az egyéni fejlesztés, törekedve azonban a kortárs kapcsolatok kihasználására a szocializációs folyamatban;
- a fejlesztő terápiák programjai váljanak a rehabilitációs pedagógiai program tartalmi elemeivé.

8. §

Záró rendelkezések

(1) Ez a rendelet 2006. június 15. napján lép hatályba.

(2) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg az R2. 7. § (5) bekezdésében a „képzési kötelezettség” helyébe a „fejlesztő felkészítés”, a 14. § (3) bekezdésében a „képzési kötelezettségének” helyébe a „fejlesztő felkészítésének”, (5) bekezdésében a „képzési kötelezettség” helyébe a „fejlesztő felkészítés”, a 20. §-ának (3) bekezdésében a „képzési kötelezettség” helyébe a „fejlesztő felkészítés”, és a 3. számú mellékletének I. 1. pontjában a „képzési kötelezettségével” helyébe a „fejlesztő felkészítésével” szövegrész lép.

Dr. Magyar Bálint s. k.,
oktatási miniszter

Ennek érvényesítése érdekében az Irányelv

- meghatározza a fejlesztő iskolai oktatás kiemelt céljait és alapelveit,
- a fejlesztés legfontosabb területeit,
- szempontokat ad a fejlesztő iskolai oktatás szervezéséhez és tervezéséhez.

Az Irányelv alkalmazása a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő iskolai oktatásának valamennyi szervezeti formájára és színterére kiterjed.

A rehabilitációs pedagógiai program és az egyéni fejlesztési terv

A fejlesztő iskolai oktatás alapküldetése a rehabilitációs pedagógiai program és a tanulók egyéni fejlesztési tervei.

A rehabilitációs *pedagógiai program* elkészítésénél az iskolák figyelembe veszik

- a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók pedagógiájának alapelveit, a gyógypedagógia tudományelméletét, filozófiáját, módszereit, eszközeit, gyakorlatát,
- a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő oktatásának Irányelvét,
- a szülők elvárásait, a nevelés és oktatás helyi célkitűzéseit és lehetőségeit,
- az intézmény fenntartójának minőségfejlesztési programját vagy a maguk választotta minőségfejlesztési eszköztárát.

A rehabilitációs pedagógiai program alapján készített *egyéni fejlesztési terv* célja, hogy a tanuló szükségleteit és fejlődéstörténetét figyelembe véve megalapozza a gyermek nevelésének, oktatásának személyre szabott tervezését, és meghatározza nevelésének, oktatásának és fejlesztésének súlypontjait. Az egyéni fejlesztési terv valamennyi fejlesztési terület feladataira kiterjed.

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztésének kiemelt céljai és sajátosságai

A Nemzeti alaptantervben meghatározott kiemelt fejlesztési feladatok a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése, oktatása, fejlesztése során úgy értelmezhetőek, hogy azok a tanulók személyiségállapotához igazítottan, elsősorban a szükséges képességek és készségek megalapozása, kialakítása útján valósulnak meg. Ennek során az alábbiakat szükséges figyelembe venni.

Tanulás

A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek fejlesztő iskolai oktatása során a tanulás és tanítás hagyományos felfogása nem alkalmazható. A tanuló és a gyógypedagógus *közös tanulási folyamaton* megy keresztül, amelynek során egymás jelzéseit, kettejük személyes viszonyát, egymás megértésének lehetőségeit tanulják, és a másikat önmaguk jelzéseinek megértésére, kifejezéseik helyes értelmezésére tanítják. Erre alapozva – ezzel párhuzamosan – válik lehetségessé a tanulás és tanítás olyan megközelítése is, amelynek célja az egyes képességek, funkciók fejlődésének elősegítése és adott tevékenységek megtanítása.

Ennek során folyamatosan szem előtt kell tartani:

- a súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek pedagógiájának alapvető tételeit, és
- a súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek tanulási sajátosságait.

A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek pedagógiájának alapvető tételei

- A tanulás és tanítás kezdeti lépéseinek a tanulók legalapvetőbb szintű – akár vegetatív, a fizikai állapotváltozás leg-
elemibb szintjén zajló – megnyilvánulásainak értelmes közlésként való felfogása és értelmezése
- A tanuló és a gyógypedagógus közti partneri kapcsolat fokozatos kialakítása
- Következetes együttműködés
- Kommunikációs lehetőségeik kipuhatolása, feltárása és kiaknázása
- Hétköznapi cselekvésekre alapozottság
- A tanulás része és színtere az alapszükségeik kielégítése is

A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek tanulási sajátosságai

Kötődés a tárgyakhoz és a jelenhez	A gyermek figyelmét és érdeklődését elsősorban azok a tárgyak és jelenségek kötik le, amelyek térben és időben közel vannak hozzá, tartalmilag pedig „testközeliek”, azaz leginkább közvetlenül rá vonatkoznak. Elsődleges feladat a világ tárgyainak, jelenségeinek és személyeinek „elérhető” közelségbe vitele, a különböző tevékenységeknek a fogyatékos gyermek számára értelmessé, jelentőségteljessé tétele a tevékenység végrehajtásához elengedhetetlen motivációs szint megteremtése érdekében.
Cselekvéses tanulás és komplex (totális) kommunikációs beágyazottság	Minden élethelyzetben és minden tevékenység során biztosítani kell az aktív nagy- mozgásos vagy finommotoros részvétel lehetőségét, hogy lehetővé váljon a szemléletes-cselekvéses tanulás „megfigyelés–próba–szerencse–utánzás” útján. A tanulási szituációt és tartalmakat több oldalról megerősítő, szemléltető – nem verbális, meta-kommunikációs és verbális – jelzésekkel lehet kiegészíteni. A tevékenységek rögzítése és emlékeztetbe idézése hatékonyabb, gyorsabb, ha az adott helyzetet és tartalmat – a gyermek számára a tevékenységet érthetőbbé, megragadhatóbbá, felfoghatóbbá tevő –komplex kommunikációs stratégiákkal erősítik meg. Az egyénileg kialakított gesztus- vagy hangjelzésektől kezdve a különböző kép-, jel-, szimbólumrendszereken keresztül a verbális kommunikáció bármely formája használható.
Tevékenységtanulás kis lépésekben	A tevékenységeket kis lépésekre kell bontani. Egy-egy tevékenység elsajátítása során a gyermek apró részleteken akadhat el, mely lehetetlenné teheti az egész tevékenység végrehajtását. Nem célszerű az egyes mozzanatok izolált gyakoroltatása, mert a szituációhoz és a tárgyhoz való kötődés miatt azt a gyermek nem fogja tudni célzottan és tudatosan beépíteni a mindennapos tevékenységekbe. A mindenkori tevékenység-láncolatot (például öltözködés, főzés, terítés, étkezés stb.) teljes egészében célszerű tanítani, s ebből érdemes kiemelni egy-egy részletet, amit aktuálisan célzottan lehet gyakoroltatni. Később építhetők fel a tevékenység további elemei. A tevékenység akkor nem veszíti el értelmét, jelentését és összefüggéseit a gyermek számára, ha a teljes folyamatot látja és tapasztalja.
Tevékenységtanulás segítséggel – speciális irányítás és vezetés biztosítása a problémás tevékenységelem aktív végrehajtásához	A pedagógus csak és kizárólag annyi segítséget nyújtson, amennyi feltétlenül szükséges. Első a verbális segítségadás, szükség szerint non verbális jelzésekkel – gesztusok stb. – kiegészítve. Ezt követi a bemutatás és az utánzásra ösztönzés. A komolyabb motoros problémákkal küzdő gyermekeknél a bemutatás utáni próbálkozás már kiegészül motoros segítségadással. A vezetett aktív tevékenységen belül a segítségnyújtás fokozatai a határozott mozgásvezetéstől az „emlékeztető” jellegű kontrollig terjedhetnek. A személyes segítségadás mellett – szükség esetén – döntő jelentősége van a rehabilitációs segéd- és segítő eszközöknek, melyek kiválasztása személyre szabottan, a cselekvési kompetenciát és a tevékenység jellegét szem előtt tartva történik. A segítségnyújtást fokozatosan kell csökkenteni. A cél, hogy a gyermek a cselekvés-láncolatot képes legyen néhány verbális vagy egyéb kommunikációs jelzésre végrehajtani.
A spontán tanulási szándék gyengesége	Kiemelt jelentősége van a megfelelő tanulási motiváció kialakításának, melynek legfontosabb feltétele a jó kapcsolat kialakítása és a tanuló ismerete (hiányosságai, meglévő képességei, erősségei). Ez megalapozza a reális célok kitűzését, a túl alacsony elvárások tanulást lassító, a túl magas követelmények frusztráló hatását. A tevékenységeket célirányosan, értelmes szituatív összefüggésekbe helyezve célszerű gyakoroltatni. A tanulási és cselekvési motiváció eredményes, ha a tevékenység elvégzésének hatása a gyermek által várt újabb tevékenység. Ehhez társul a pedagógustól kapott pozitív megerősítés, melynek közvetlenül a tevékenységmozgá- nat sikeres befejezése után kell következnie, mert a fejlődésnek ezen a szintjén a kés- leltetett jutalomnak nincs hatása a tevékenységre. Fontos, hogy összhang legyen a pedagógus verbális megnyilvánulásai és az azokhoz kapcsolódó nem verbális és meta-kommunikatív jelzések között. A megerősítés kezdetben intenzív, később – amikor a tevékenység végrehajtása már sikerélményhez juttatja a gyermeket – a külső megerősítés fokozatosan leépíthető, és csak a befejezés után kell nyugtázni a sikert.

Az énkép, az önismeret kialakulása és a környezet fokozatos megismerése

A személyiség fejlődésének és kibontakozásának alapfeltétele, hogy a tanulóban kialakulhasson az identitástudat, önmagukat autonóm személyként, az emberi és dologi világ aktív résztvevőjeként tapasztalják meg. A személyes identitás elsőként a test megéléséhez, differenciált érzékeléséhez és észleléséhez, a saját személyiségnek a másiktól való elkülönítéséhez, önmaga egyedi, autonóm személyként való megtapasztalásához kötődik. Az önazonosság kialakulásában mindezen túl meghatározó szerepet játszanak a személyes élmények és történések, amelyek az érintett személy egyedi élettörténetének alkotóelemeit adják. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók esetében az identitás kialakulásának pszichofizikai feltételei jelentős mértékben korlátozottak lehetnek. Ezért a nevelés-oktatás kitüntetett és komplex feladata, hogy a tanulók pozitív tapasztalatokat szerezzenek saját testükről és legszűkebb környezetükről s e kettő egymáshoz való viszonyáról. Meg kell tanulniuk elkülöníteni magukat más személyektől, s a testséma kiépítése révén meg kell tapasztalniuk testük és – ezzel párhuzamosan – személyiségük határait. Mivel a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók számára a környezet eleinte a másik ember testi jelenlétéként élhető meg, a tágabb emberi, dologi és kulturális jelenségekre tagoló világ számukra fokozatosan válik megismerhetővé. Ezért a fejlesztő iskolai nevelés-oktatás során az egyes tartalmakat koncentrikusan, egymásra építve, egymásra vonatkoztatva és egymásból kifejtve kell tanítani úgy, hogy a gyermekek a tágabb környezet megismerése során mindig saját közvetlen tapasztalataikra és a már korábban megismert szűkebb környezetre támaszkodhassanak. Lehetővé kell tenni számukra az eltérő szenzoros modalitások (látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás) közötti összefüggések megtapasztalását, illetve az ugyanazon modalitások által közvetített eltérő tartalmak elkülönítését. Szükséges, hogy megtanulják felismerni az életük különböző szinterein, eltérő időpontokban szerzett tapasztalataik közötti kapcsolatokat, az azonosságokat és különbözőségeket, valamint megtapasztalhassák az események ok-okozati összefüggéseit.

Az önrendelkezés elismerése, a gyermekkor megélésének biztosítása és felkészülés a felnőtt lét szerepeire

Az a tény, hogy a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók személyiségfejlődése jelentősen nehezített, és életük folyamán számos akadállyal kell megküzdeniük, nem változtat azon, hogy a növekedés és érés folyamatában megjelennek azok a szükségletek és igények, amelyek általában az egyes életszakaszok jellemzői. A tanulóknak a gyermek- és pubertáskort, az ifjú- és felnőttkort, végül az időskort jellemző tulajdonságok kibontakoztatásához segítségre van szükségük, hiszen számukra csak igen korlátozottan adóttak a változó életszakaszokkal fellépő szükségletek és igények kielégítéséhez szükséges képességek. Az önállósodás, az autonóm döntéshozatal, a szociális kapcsolatok kiszélesedése, a párválasztás és a szexualitás világba való belépés a tanulók emberi jogai közé tartoznak. Mivel a kiszolgáltatottság mértéke nem értelmezhető az önrendelkezésre való képesség mutatójaként, a lehető legszélesebb körben – a mindennapi élet helyzeteiben is – biztosítani kell a tanulók számára a választás és önálló döntéshozatal lehetőségét.

Testi és lelki egészség

A testi és lelki egészség a személyes életminőség és jóllét egyik meghatározó eleme. A súlyosan és halmozottan fogyatékos emberek életében a károsodások komplex együttese, valamint ezek pszichofizikai kihatásai alapvető módon befolyásolják az életvezetést és az életkilátásokat, hiszen a meglévő szükségletek kielégítésének eszköztára csak korlátozottan áll rendelkezésre. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók pedagógiájának – különösen a fejlesztő iskolai oktatás kezdetén – központi feladata az alapszükségletek kielégítése, a jó testi és lelki közérzet megteremtése, amelynek minden eleme az iskolai nevelés-oktatás alapvető, pedagógiai jelentőséggel bíró feladata is. Magában foglalja az elemi szükségletek kielégítését (a fejlesztési folyamatba épített ápolási és gondozási teendőket), a megfelelő testi és pszichés közérzet kialakulásának támogatását, az emberi alapszükségletek elismerését az élet minden területén. Hozzá tartozik a szükségletek megélését és differenciált kielégítését szolgáló alapfeltételek megteremtése, kielégítésük kommunikatív, pedagógiai és terápiás elősegítése, az önállóság és az egészséges életmódra nevelés feladatainak programba építése.

Információs és kommunikációs kultúra

Az információs és kommunikációs technikák a súlyosan és halmozottan fogyatékos személyek életében és életvezetésében egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert. A tanulóknak kommunikációjukban, a szabadidő eltöltése és a művelődés terén, valamint későbbi életük során egyaránt szükségük lehet a modern informatikai és számítástechnikai eszközökre, amelyeknek különösen nagy jelentőségük van az alternatív és augmentatív kommunikáció (a hiányzó kommunikációs készségek kompenzálása során) terén, a mindennapos helyzetekben való eligazodás, a személyi függetlenség és az

önállóság biztosításában. Ezért különösen indokolt, hogy nevelés, oktatás, fejlesztés során kellő súlyt kapjon – a megfelelőképpen akadálymentesített, azaz hozzáférhetővé tett – informatikai és számítástechnikai eszközök megismerése, használata.

Hon- és népismeret – európai azonosság tudat – egyetemes kultúra

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók a világot mindenekelőtt testi tapasztalataikon keresztül ismerik meg. Ezért fejlesztésükben kitüntetett helyet foglal el a kommunikáció, a szociális interakció, a másik ember megértésének és önmaguk kifejezésének kölcsönösen egymásra épülő fejlesztése. Ennek során számos tanuló számára lehetségessé válhat, hogy a kultúra alapvető fontosságú értékeit, annak számukra közelségbe hozható részeit megismerjék és megértsék. A képzőművészeti alkotásokról, zeneművekről, irodalmi művekről szereshető tapasztalatok a fejlesztő iskolai oktatás részét képezik. A súlyos és halmozott fogyatékoságból fakadóan különös jelentősége van az európai kultúra számukra talán legfontosabb elemének: az alapvető emberi és állampolgári jogok megismerésének és megértésének. Ennek az ismeretkörnek az elsajátítása előkészíti a tanulókat arra, hogy saját jogukat a lehető legmagasabb fokon tudják képviselni és érvényesíteni.

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

A kommunikáció és az interakció elve

A kölcsönös kommunikációs akadályozottság a súlyosan és halmozottan fogyatékos emberek egyik központi problémája. A fejlesztő tevékenységet áthatja a kommunikatív megközelítés. A nevelési folyamat kölcsönös párbeszédre alapuló interperszonális kapcsolatként épül fel. A kommunikáció és az interakció kiegészíti és erősíti egymást, csökkenti a pedagógus és a tanuló közti távolságot. A világ jelenségeit, tárgyait, személyeit, eseményeit *intenzív testi kontaktuson* keresztül kell a tanulóknak felé közvetíteni. Az emberi és dologi világ feltárulása, a tanulás, a fogalomalkotás kezdeti lépései és a gondolkodás elemi műveletei csak az érzékelés-észlelésen keresztül, a testtel megragadott tárgyak, személyek és élethelyzetek közegében, a kommunikatív szituációkra építve lehetségesek.

A nevelés-oktatás – személyes kapcsolatként értelmezett – folyamatában a gyógypedagógusnak fel kell fedeznie a fogyatékos személy legegyszerűbb életműködéseiben, vegetatív megnyilvánulásaiiban is a kommunikatív szándékot. Az interakció és a kommunikáció teszi lehetővé a szociális kapcsolatokat, a kommunikatív viszony emberhez méltó alakulását, hozzájárul a csoportban történő nevelés megvalósításához, és segít a tanuláshoz szükséges motiváció kialakulásában és fenntartásában.

A normalizáció és a participáció elve

A fejlesztő iskolai oktatásnak hozzá kell járulnia ahhoz, hogy a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók számára olyan életfeltételek és életmodellek váljanak hozzáférhetővé, melyek a lehető legjobban megközelítik az életkoruknak megfelelő és társadalmilag érvényes mintákat.

Ezek:

- a napi, heti, éves ritmus, tapasztalatok az egyes életszakaszokról;
- az emberi méltóság tiszteletben tartása;
- a szexualitás világába történő belépés előkészítése a felvilágosítás és a visszaélésekkel szembeni védekezés megismertetése útján.

Mindez azt a pedagógiai tevékenységgel szemben a követelményt támasztja, hogy segítse elő a képességekhez mérten lehető legjobb szintű társadalmi beilleszkedést. Ehhez nemcsak a fogyatékos tanuló hiányzó képességeit kell pótolni, hanem életkörülményeit szükséges úgy alakítani, hogy abban képességeinek maximumát nyújtva teljes emberi életet élhessen, illetve részt vehessen a társadalom életében. A részvételt, beilleszkedést befolyásolja a fogyatékos személy életkora.

A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek nevelésének az általánosan elfogadott nevelési elveken kell nyugodnia.

Ha a tanuló fejlődése során bizonyosodik, hogy magasabb követelmények teljesítésére is képes, lépéseket szükséges tenni a fogyatékoság típusának megfelelő gyógypedagógiai intézményben történő továbbhaladásra.

A komplexitás, a személyiségközpontúság, a szükségletorientáltság és a rehabilitáció elve

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulóknak speciális, átfogó, egymást kiegészítő fejlesztő, támogató, valamint gondozó eljárásokra, komplex pedagógiai szolgáltatásra van szükségük. Komplex formában valósul meg a hagyományos értelmű oktatás, fejlesztés, nevelés, terápia, az ápolás és a gondozás. A pedagógiai tevékenység a személyiséget komplexen – minden megmaradt és akadályozott funkciót, a tanuló egyedi szükségleteit egyidejűleg figyelembe véve – közelíti meg.

Egyénileg történik a képességek, szükségletek és igények felmérése, a fejlesztési folyamat megtervezése, megvalósítása és értékelése. A pedagógiai tevékenység kiindulási, vonatkoztatási, összehasonlítási és ellenőrzési pontját a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanuló személyisége jelenti.

A sokoldalú, komplex fejlesztés, nevelés és oktatás megvalósításának alapfeltétele a szakemberek magas szintű felkészültsége (a szükséges egészségügyi, gyógypedagógiai, pszichológiai és más tudományterületekről eredő ismeretek szintetizálása, integrálása).

A fejlesztés figyelembe veszi a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanuló élethelyzetét, a múltbeli tapasztalatokat, élményeket, a jelen állapotot és az érintettre váró jövőt: a múltra építve a jelenben a jövőre készít fel. Nem csupán az aktív fejlesztés és képzés számít nevelésnek, idesorolhatók a részvétel, az átélés, a befogadás, az élmény pedagógiai hatásai is.

A kooperáció és a tudatosság elve

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók a legtöbb tevékenységben külső segítségre szorulnak, a cselekvés hibátlan és/vagy teljes kivitelezéséhez szükségük van egy partnerre. A kooperáció – együttműködés – legjellemzőbb sajátossága, hogy a pedagógus és a tanuló közösen vesznek részt a tanítási-tanulási folyamat eseményeiben. Partnerek, akik egy közösen kitűzött cél érdekében, cselekvésük tervezését és kivitelezését egymástól függően és egymáshoz viszonyítva koordinálják.

A kooperáció elve vonatkozik a fogyatékos tanulókkal foglalkozó valamennyi személy (szülők, pedagógusok, segítők stb.) folyamatos információ- és tapasztalatszerzésére.

A mindennapos tevékenységek a fejlesztés alapját képező és az azt átfonó kommunikáció gyakorlása úgy eredményes, ha következetesek és egységesek az elvárások. Az egységes elvárások a tanulók számára könnyebben követhetők és biztonságérzetüket is növeli.

A differenciálás és az individualizáció elve

A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek tapasztalati és aktivitási lehetőségeik szempontjából heterogén csoportot alkotnak, ezért a nevelés-oktatás folyamán megfelelő differenciálásra van szükség. A differenciálás egyrészt pedagógiai szemlélet: amely az érzékenységet fejezi ki az egyéni különbségek iránt; másrészt: pedagógiai gyakorlat, amely a különbségekhez való illeszkedést próbálja megvalósítani minden rendelkezésre álló eszközzel.

A differenciálás egyik formája az egyéni tanulás, az individualizálás. A tanítás-tanulás az egyéni gyógypedagógiai diagnosztizálás alapján, egyéni (individuális) tanulási terv – egyéni fejlesztési terv – szerint zajlik, amelyben egyénre szabott a célkitűzés, a didaktikai-metodikai elemek kiválasztása, a feladatok megvalósítása és az értékelés.

A csoportban differenciáltan zajlik a feladatok gyakorlati megvalósítása. Lehetőséget kínálnak erre a kreatív, a zene-terápiás, a játék-foglalkozások, a közös étkezések, kirándulások, szabadidős és más programok, melyek során a fogyatékos tanulók olyan ismereteket szereznek, képességeket és készségeket sajátítanak el, olyan élményekhez és tapasztalatokhoz jutnak, amelyeknek a szociális kapcsolatok fejlődésére is hatásuk van.

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő oktatásának legfontosabb területei és a fejlesztés feladatai

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztésének kiemelt területei csak didaktikai szempontból választható el egymástól, a nevelés, oktatás folyamatában egymást áthatva, komplexen érvényesülnek. Az egyes fejlesztési területek céljainak meghatározása és a pedagógiai tevékenység feladatainak összegzése a konkrét nevelési-oktatási helyzetekben rugalmasan, a tanulók egyéni sajátosságainak, a fejlődés egyéni ütemének megfelelően alakul.

A fejlesztés területei

Kommunikáció

A másik ember megértése, az önkifejezés és az interakció fejlesztésének elősegítése

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók az iskolai oktatás kezdetén alig rendelkeznek kommunikációs eszközökkel, gyakran elszigeteltek saját környezetüktől is, és rendkívül nagy nehézséget jelent számukra önmaguk kifejezése. Ezért a fejlesztés elsődleges célja a gyermekek és környezetük közötti kapcsolat kialakítása, a kommunikációs lehetőségek alapfeltételeinek feltárása és megteremtése, az önálló kommunikációs repertoár fokozatos kiépítése, amely által képesek lesznek kifejezni szükségleteiket és igényeiket, kapcsolatba lépni más emberekkel és hatást gyakorolni környezetükre.

Ebből eredően a fejlesztő iskolai oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők:

1. Bármely megnyilvánulás és testi – akár valamely vegetatív funkcióval összefüggő – állapot értelmes közlésként való értelmezése, és annak a testi kommunikáció eszközeivel való megválaszolása

A megnyilvánulások közlésként való értelmezése	A tanulók minden megnyilvánulása, nehezen értelmezhető cselekvéseik – vegetatív jelenségek, sztereotip mozgások, nagyfokú zárkózottság, passzivitás, auto-agresszív vagy agresszív megnyilvánulások, inadekvát tünő nevetés, eltérő sírési hangok, izomtónus-változás, megváltozott légzésritmus, artikulálatlan hangok, bármilyen színezetű indulatkitörések – fejlődéstörténetükre és a konkrét helyzetükre vonatkozó jelentőséggel bírnak, értelmezik helyzethez való viszonyukat, kifejezik emocionális állapotukat. A helyzet elemzésével, tanulmányozásával a gyógypedagógus megértheti az aktuális jelentést, felismerheti a kommunikatív célt és/vagy tartalmat, és képes lehet az adekvát válasz megadására.
Az egészségi állapotban bekövetkező változások kommunikatív megközelítése	A tanulók különösen kiszolgáltatottak a betegségeknek, ennek hátterében elsősorban orvosiilag feltárható okok állnak. A betegségek – mint bármely más életmegnyilvánulás – azonban számos esetben összefüggésbe hozhatók a gyermekek emocionális állapotával és élettörténetével (pl. a szülők látogatásának elmaradása, a megszokott rutinok megbomlása, váratlan esemény bekövetkezése stb.), szükséges ezek hátterét megismernie és – a lehetőségek függvényében – a beavatkozás.
Testi kommunikáció	A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók kommunikációjának elsődleges eszköze a testük, hiszen számukra a világ és a másik ember ezen a szinten válik megélhetővé. Ezért az oktatási tartalmakat azok testi dimenziójában kell hozzáférhetővé tenni.

2. A tanulók és a gyógypedagógus közti bizalmas, bensőséges kapcsolat kialakítása, valamint a kommunikáció iránti igény felkeltése és megerősítése

Bizalmas és bensőséges kapcsolat kialakítása	A tanulók kommunikációs motiváltságának felkeltéséhez a tanulók és a velük foglalkozók között bizalmas, partneri és baráti (semmiképpen sem a gyermek–szülő kapcsolat mintáira épülő) kapcsolat kialakítására van szükség, melynek alapja a személyi állandóság. A bizalomteljes kapcsolat megtapasztalása a gyermek igényeihez illeszkedően – pl. néven szólítás, kézbevitel, simogatás, a gyermek jelzéseinek figyelembevétele és az arra adott válaszok – biztosítható.
--	---

A kommunikációs igény felkeltése, megerősítése	<p>A gyógypedagógus</p> <ul style="list-style-type: none"> – törekedjen a tanulók figyelmének megtartására a tanulók által feldolgozható jelekkel (a szem- és testkontaktus folyamatos fenntartásával, a gyermekhez intézett beszéddel); – adjon adekvát, megfelelően időzített feleletet a tanulók reakcióira, hangadásaira (sírás, gőgicsélés, gagyogás), mozdulataira (mosoly, gesztikuláció); – kísérje az egyes helyzeteket beszéddel, folyamatosan visszatérő elemekkel (jelzőként szolgáló mozdulatok, a helyzet megnevezése, ismétlődő testhelyzet felvétele, a szituációra jellemző tárgy megmutatása stb.); – adjon megfelelő időt és segítséget a tanulóknak a helyzet megértésére és az orientálódásra.
A kommunikáció folyamatossága	<p>A gyógypedagógus</p> <ul style="list-style-type: none"> – forduljon a tanulók felé újra és újra minél több kommunikációs csatorna kihasználásával (szólítsa meg őket, beszéljen hozzájuk, kérdezzen tőlük, énekeljen nekik, vegye kézbe őket stb.); – fejezze ki önmagát, saját érzéseit és gondolatait, és erősítse meg a tanulóknak azt az érzést, hogy érdemes kommunikálniuk és kifejezniük magukat; – minden megnyilvánulásnak tulajdonítson értelmet, és adekvát módon feleljen ezekre; – a kommunikáció folytonosságát igyekezzen biztosítani oly módon is, hogy tapasztalatait rendszeresen megosztja a gyermekekkel foglalkozó többi személlyel, így a szülőkkel is. Ezzel teremtsen meg a lehetőséget annak, hogy a tanulók kommunikációs jelzései valóban integrálódhassanak mindennapjaikba, a kommunikáció fejlesztésének eredményeként ne csak napjaik egy-két órája, hanem egész életük lehetőséget kínáljon számukra gondolataik közlésére vagy környezetük jelzéseinek megértésére.

3. A tanulók szükségleteinek kommunikációval (hangdialógussal, beszéddel, jelekkel, tárgyakkal, gesztusokkal, testkontaktussal) kísért kielégítése, a gondozási folyamatokban a pedagógiai és terápiás szempontok érvényesítése (fejlesztő gondozás)

Az alapszükségletek kielégítése

A mindennapos tevékenységek:

- személyi higiéné (fürdés, zuhanyozás, mosakodás, hajápolás, száj-, láb- és körömápolás),
- öltözés, vetkőzés, levegőztetés,
- táplálkozás (etetés, evés, itatás, ivás),
- ürítés

biztosítása, támogatása, alkalmi pedagógiai jelentőséggel bírnak, és az oktatás szerves részét képezik. Az alapvető fizikai szükségletek kielégítése során a gyógypedagógus és munkatársai személyi segítőként (semmiképpen sem szülőként) legyenek jelen, és adjanak lehetőséget arra, hogy a tanulók alapvető, egyidejű tapasztalatokat szerezzenek saját testükről és a másik emberrel való kommunikatív együttlétről.

A fejlesztő gondozás

Az alapvető biológiai szükségletek kielégítése során a gyógypedagógus és a személyi asszisztens kiszélesítheti a gyermekek élményhorizontját, segíthet stabilizálni szociális kapcsolataikat, és színteret adhat a szituációhoz kötött tevékenységtanulásnak, gyakorlásnak. A fejlesztő gondozás során alakul ki az érzelmi kötődés, az elemi szociális kapcsolatok, a kommunikáció és az én, a személyes identitás első körvonalai.

Az alapvető szükségletek kielégítésének alkalmában mindig kommunikációval kell kísérni a cselekvést, a folyamatot komplex – egyénre szabott –, totális kommunikációs jelzésekkel kísérve a szokások kialakítására kell törekedni. A rituálék és szokások segítik a tanulót a szituáció felismerésében, mely az adekvát együttműködés feltétele.

Minden apró kommunikációs jelzést észre kell venni, melyek a tanulók aktuális szükségleteire utalhatnak.

4. Az elemi kapcsolatfelvétel formáinak kialakítása, a mindennapos rutinhelyzetekben való tájékozódás elősegítése, a választás lehetőségének felkínálása, az igen-nem elkülönítése és alkalmazása

Kapcsolatfelvétel és üdvözlés	<p>A gyógypedagógus</p> <ul style="list-style-type: none"> – alakítson ki stabil szemkontaktust a tanulókkal. Amennyiben a tanulók vizuális információ-felvétele organikus és/vagy funkcionális okból akadályozott, a kapcsolatfelvétel egyéb, kölcsönösen működőképes módjának kidolgozása szükséges, mely a tanulók számára érzékelhetővé teszi nyitottságát és készségét közléseik fogadására. Készítse elő az ehhez szükséges testhelyzet felvételét, és kommunikációjával közvetítse a tanulóknak, hogy mindig kész közléseiket és megnyilvánulásait figyelemmel kísérni, – egyénre szabott módon alakítsa ki a tanulók számára érthető üdvözlés és köszönés formáit, amelyet a tanulók is használni tudnak, és amelyet mások is alkalmazhatnak.
Mindennapos rutinhelyzetek egyezményes kifejezése	<p>Egyes szituációkra egyezményes, minden esetben azonos – a tanulók számára érthető, de lehetőleg minél szélesebb körben ismert – jelzések, szimbólumok használata, amelyek a tanuló számára minden esetben felismerhetővé teszik e helyzeteket.</p>
A kommunikációs alapszabályok elsajátításának elősegítése	<p>A figyelem felkeltésének és megtartásának képessége, a kommunikációs szerepek megértése, a kommunikációs funkciók értelmezése, a közös figyelem kialakítása, a kiváras képessége mind alapjai a működőképes interakciónak. A gyógypedagógus teremtsen minél több lehetőséget a tanulóknak arra, hogy a kommunikáció alapvető szabályrendszerét megismerjék, és ezeket alkalmazni is tudják.</p>
Az önálló döntéshozatal előkészítése	<p>A gyógypedagógus</p> <ul style="list-style-type: none"> – biztosítson lehetőséget, hogy a tanulók akár szóban, akár bármely más kommunikációs eszközzel igent és nemet mondjanak, kifejezzék elutasításukat egy helyzettel, személlyel vagy tárggyal kapcsolatban. Különös jelentősége van a visszautasítás szociálisan elfogadható módjai megtanításának, – teremtsen választási helyzeteket, amelyben a tanulók megérthetik, hogy szükségleteik kielégítésére két vagy több módon is lehetőség nyílik. Ennek az a jelentősége, hogy minden tanuló megtapasztalhatja a környezete feletti kontrollt. A tanuló azon élménye és tapasztalata, hogy képes a kívánsága szerint befolyásolni a környezete történéseit, a legerőteljesebb motiváló eszköz. Az alternatívák közötti választásra bármely, a tanuló által alkalmazott kifejezési forma – mozdulat, ránézés, hangadás stb. – alkalmas lehet.

5. A nyelvi kommunikáció bevonása a nevelés-oktatás folyamatába, ezzel a valóság nyelvi birtokbavételének, a beszélt és írott kommunikációs formák elsajátításának előkészítése

A nyelvi eszközök folyamatos alkalmazása	<p>A gyógypedagógus</p> <ul style="list-style-type: none"> – a nevelési-oktatási helyzeteket beszéddel vagy énekkel kísérje, a tárgyakat, eseményeket és személyeket nevezze meg, szem előtt tartva a „mindig ugyanazt, mindig ugyanúgy” szabályát. Ezzel előkészítheti, hogy a nyelvi közlések a későbbiekben a konkrét helyzetekről leválva is értelmezhetőek legyenek. Így fokozatosan lehetővé válik a tanulók számára a világ jelenségeinek fogalmi szintű megértése, – figyeljen arra, hogy a nyelvet kísérő metakommunikatív és paranyelvi mozzanatok (hangsúly, hanglejtés, dallam, ritmus) emocionális tartalmakat közvetítenek, és hitelesítik – vagy éppen cáfolják – a beszéd tartalmát. Amennyiben van olyan tanuló a csoportban, aki esetében az auditív információ felvétele nehezített, a pedagógus a nevelési-oktatási helyzeteket a tanuló számára érzékelhető gesztusnyelvvvel vagy egyéb alternatív kommunikációs formában kíséri. Az emocionális tartalmak közlésére ebben az esetben is fektessen hangsúlyt. A beszédet ebben az esetben se hagyja el, mert azzal egyrészt lehetőséget teremthet, hogy a tanuló az auditív információk feldolgozása terén fejlődjön, másrészt a tanuló izoláltsága csökkenhet, mivel környezete számára is érthetővé válik kommunikációjának tartalma.
--	---

A gyógypedagógus önkifejezése

A gyógypedagógus

– fejezze ki saját véleményét („Én szeretnék ezzel a labdával játszani. És te?”), ezzel minden egyes tanulót ösztönözzön kommunikációra, – és tegye lehetővé, hogy a tanuló reagáljon, kifejezze saját attitűdjét, tiltakozását vagy beleegyezését, – az önkifejezéssel és a tanulók kommunikációjának motiválásával teremtsen lehetőséget arra, hogy a gyermekek saját cselekvéseiket egyre inkább a beszélt nyelv kontextusában ismerjék fel.

6. Alternatív és augmentatív kommunikációs lehetőségek feltárása, a kommunikációs eszköztár egyénre szabott kiválasztása

Kommunikációs eszköztár kiválasztása

Figyelembe véve a tanuló mozgásállapotát, érzékszerveinek működését, kognitív képességeit, motiválhatóságát, kommunikációs igényét és szintjét, a gyógypedagógus válassza ki a tanuló számára legmegfelelőbb kommunikációs eszköztárat.

Konkrét helyzethez kötődő eszközök alkalmazása

A tárgyak, képek, testjelek, gesztusok vagy hangok beillesztése a nevelési és oktatási folyamatba lehetővé teszi a tanulók számára, hogy a mindennapos helyzetekben, a konkrét szituációhoz kötötten – de azoktól egyre függetlenebbé válva – kifejezzék szükségleteiket, és hatást gyakoroljanak környezetükre.

Elvont kommunikációra alkalmas eszköztárak alkalmazása

A magasabb absztrakciós képességet igénylő kommunikációs eszközök (például kép- és jelképrendszerek, gesztusnyelv, jelnyelv) alkalmazása elsősorban azoknál a nem súlyosan értelmi fogyatékos tanulóknál eredményes, akik súlyos beszédzavaruk miatt nem képesek magukat beszéddel kifejezni. Ezek az eszközök lehetővé teszik számukra, hogy nyelvtanilag összetett, absztrakt mondatokat alkossanak, amelyek jelentése független lehet a konkrét szituációtól, illetve, hogy kifejezzék magukat, kommunikáljanak környezetükkel, és – ha képességeik lehetővé teszik – a későbbiekben elsajátítsák az írott nyelvet, illetve annak elemeit.

7. A tanulók egymás közti kommunikációjának ösztönzése: egymás üdvözlése, közösen végzett feladatok és játékok alkalmazása, a csoportos foglalkozások során a tanulók cselekvéseinek egymás számára is értelmezhetővé és hozzáférhetővé tétele, a társakkal való test-, szemkontaktus formáinak megtapasztaltatása

Csoportos foglalkozások

Az intézményi rehabilitációs pedagógiai programba épített csoportos foglalkozások (például reggeli kör, közös étkezések, közös fejlesztő foglalkozások) és közös aktivitások (adott témáról való beszélgetés, közös éneklés stb.) lehetőséget teremtenek a közösség kialakulására.

Az egymásra figyelés ösztönzése

A gyógypedagógus ösztönözze, hogy egymást megismerjék, egymás nevét tanulják meg. Serkentsse őket, hogy figyeljenek mások cselekvéseire, és hívja fel az egyes tanulók figyelmét arra, hogy a többiek mit és hogyan csinálnak az osztályban.

A tanulók közti közvetlen kommunikáció támogatása

A gyógypedagógus egymás felé is közvetítse a tanulók megnyilvánulásait, a többi tanuló számára is kommentálja közléseiket, tegye lehetővé, hogy a tanulók egymással is kapcsolatba kerüljenek.

8. A tágabb – idegen – környezetben való kommunikáció megtanulása, a nagyobb önállóság és a szélesebb kulturális közösség életében való aktív részvétel lehetőségének megteremtése

A tágabb világra vonatkozó tartalmak közvetítése

Az iskola tegye lehetővé, hogy az oktatásban a tágabb világra vonatkozó tartalmak (természeti jelenségek, társadalmi jelenségek) is megismerhetők legyenek.

Iskolán kívüli foglalkozások szervezése

Az iskolán kívüli foglalkozások, kirándulások, más iskolák tanulóival való találkozás, közösségi tanulási és játéklehetőségek felajánlásával a gyógypedagógus teremtsen lehetőséget a tanulóknak, hogy minél szélesebb körű tapasztalatokat szerezzenek az emberi, kulturális és természeti világról.

Integrált programok szervezése

Integrált programok szervezésével az iskola biztosítsa a tanulók számára azokat a tapasztalatokat, amelyek a tágabb világ és a társadalom megismerését szolgálják, és lehetőséget teremtenek a megtanult kommunikációs formák új helyzetekben való kipróbálására és gyakorlására.

Mozgásnevelés

A testséma kialakítása, a mozgás örömeinek átélése és az önálló cselekvés ösztönzése

A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek, tanulók többsége – túlnyomó részben a központi idegrendszeri (agyi) sérülés domináns jelenlétéből fakadóan – súlyos fokban mozgáskorlátozott. E területen a nevelés, oktatás, fejlesztés célja a tanuló testsémája kialakulásának elősegítése, a mozgásszerv-rendszer optimális működésének biztosítása, a károsodott tartási és mozgási funkciók korrekciója, kompenzációja, az állapotromlás megelőzése, és a mindennapos tevékenységek, valamint a tanulás, játék- és munkatevékenységek motoros feltételeinek kialakítása.

Ebből eredően a fejlesztő iskolai oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők.

1. A szenzomotoros depriváció csökkentése, a szenzomotoros területen kialakult fejlődési elmaradások pótlása célzott ingerléssel, passzív mozgattal (mozgásérzékelés) és facilitált mozgások kiváltásával; az önindította mozgások ösztönzésével, a célirányos, akaratlagos mozgások optimális feltételeinek megteremtése érdekében a testkép, testséma kialakítása és fejlesztése

A saját test megélése és a testséma kialakítása

A saját test megélése és a testséma kialakításának elősegítése érdekében lehetővé kell tenni

- a test érzékelését mozgás közben, nyugalmi állapotban, a lazítás és feszítés állapotaiban,
- a test térbeli helyzetének érzékelését különböző testhelyzetek felvételével és ezek megváltoztatásával,
- az egyes testrészek differenciált érzékelését különböző szomatikus és vibratorikus ingerek biztosításával,
- a rendelkezésre álló térben, annak eszközeit kihasználva a saját testnek az emberekhez és a dolgokhoz viszonyított helyzetének a térben való érzékeltetését,
- a test pozitív megélését és a mozgás fejlődését az alapvető szükségletek kielégítése során
- a fejlesztő gondozás módszerét is alkalmazva.

A tér és a téri viszonylatok megélése és tudatosítása

A tér és a téri viszonylatok megélése és tudatosításának elősegítése érdekében lehetővé kell tenni, hogy a tanulók aktív és passzív módon is megtapasztalhassák a különféle téri viszonylatokat. Az önálló mozgásaktivitásra képes tanulók mozgásra ösztönzésével (gurulások, csúszások, forgások stb.) a gyógypedagógus segítse őket abban, hogy saját mozgásukról szenzoros visszajelzést kapjanak.

A súlyosan mozgáskorlátozott tanulóknak is biztosítani kell a mozgás lehetőségét: rendszeres időközönként gondoskodni kell helyzetük megváltoztatásáról annak figyelembevételével, hogy ennek során megtapasztalhassák a mozgás élményét és a téri viszonyok alapformáit (közel-távol, alul-felül stb.).

Testi kommunikáció alkalmazása

A saját test érzékelésének közvetlen testi kontaktuson, testi kommunikáción keresztül (légzés, érintés, masszázs stb.) történő érzékelésének lehetővé tétele.

Aktivitás felkeltése, motoros válaszadás ösztönzése

A szomatikus, vesztibuláris, vibratorikus, akusztikus, vizuális, taktilis és haptikus ingerek biztosítása során az aktív motoros válaszadásra történő ösztönzés, kihasználva a tanulók mozgásos reakcióit az aktivitás kialakulásához és fejlődésének támogatásához.

2. Pozicionálás, testhelyzet-korrekción, a helytelen testtartás és testhelyzet megszüntetése, a kóros mozgásminták gátlása, a különböző tevékenységekhez szükséges stabil és biztonságos testhelyzetek kialakítása

Helyes testhelyzetek felvétele	A helyes testhelyzetek (fekvés, ülés) kialakítása és alkalmazása <ul style="list-style-type: none"> – az általános testi funkciók (pl. légzés, emésztés, stb.) javítása, – a következményes tünetek (pl. decubitus, kontraktúrák, deformitások stb.) megelőzése, – a mindennapos (önkiszolgálási) tevékenységek lehető legönállóbb kivitelezése (vizelet- és székletürítés, tisztálkodás, öltözés-vevőközés, étkezés stb.), – légzés, hangadás, tekintet, mimika, gesztusok, mutatók valamely végtaggal stb. optimális pozíciójának megtalálása és gyakoroltatása a kommunikáció motoros feltételeinek javítása érdekében.
Gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök alkalmazása	A tanulók szükségleteinek megfelelően a pozicionálás (fekvő, ülő és álló testhelyzetek váltakoztatásának) lehetővé tétele különböző segédeszközök alkalmazásával.

3. A mozgásfejlődés elősegítése a fiziológias mozgássor szem előtt tartásával (a fejkontrolltól a felállásig)

Fej- és törzskontroll, testhelyzetek kialakítása, megtartása	A fej- és törzskontroll kialakulásának segítése az érintett testtájak ingerlésével, az izomzat erősítésével, a szükséges mozgáselemek facilitálásával, a kóros mozgásminták gátlásával. A statikus testhelyzetek minél önállóbb megtartásának segítése segédeszközzel vagy a nélkül (hason, háton és oldalfekvés, ülés különböző eszközökön, állás segédeszközzel vagy a nélkül).
Helyzet- és helyváltoztatás	A helyzet- és helyváltoztató mozgások kialakításának előkészítése, segítése a szenzomotoros ingerlés eljárásainak felhasználásával, a motoros aktivitás fokozásával. A helyzetváltoztató mozgások kialakítása és fejlesztése a fordulás, a végtagok emelése, a fej- és törzskontroll facilitálásával.

4. A kézhasználat, manipuláció motoros feltételeinek javítása, kialakítása és fejlesztése

A manipuláció fejlesztéséhez szükséges előfeltételek	A helyes testhelyzetek kialakításának segítése, megteremtése a kézhasználat feltételeinek megteremtése, a manipuláció fejlesztése érdekében. A végtagok átmozgatása, kilazítása a kézhasználat feltételeinek megteremtése érdekében.
A kézfelület érzékelés-észlelésének fejlesztése	A taktilis, vibratorikus, vizuális ingerlés alkalmazásával a kéz érzékelésének, észlelésének elősegítése annak testsémába való stabil beépülése és a kézhasználat kialakítása érdekében.
Koordináció fejlesztése	A szem-kéz, száj-kéz és két kéz koordinációjának kialakítása és fejlesztése a különböző testhelyzetekben.
Kézhasználat gyakorlása szituációhoz kötötten	Az elsajátított kézfunkció beépítése a mindennapos tevékenységekbe, célzottan fejlesztve az önellátást és önkiszolgálást a tanult mozgások tudatos felhasználásával: <ul style="list-style-type: none"> – a kézhasználat gyakorlása a tanulók számára „értelmes” és jelentőséggel bíró tevékenységek során, – a kézhasználat gyakorlása a kommunikációs funkciók javítása érdekében, – a kézhasználat, manipuláció lehetőségeinek kihasználása az irányított játék-, tanulási, kreatív és munkatevékenységek során, – a rehabilitációs foglalkoztató (ergo-) terápia elemeinek beépítése a kézhasználat, a manipuláció fejlesztésébe.
Segédeszközök	A kézhasználat és a manipuláció javítása érdekében a tanulók szükségleteinek megfelelően gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök alkalmazása.

5. A kommunikáció motoros feltételeinek javítása, kialakítása és fejlesztése

Pozicionálás	A megfelelő (megfelelően ellazított) testhelyzetek kialakítása a kommunikációs funkciók gyakorlásához.
Mozgásgyakorlatok végzése a kommunikáció kialakítása érdekében	A gyógypedagógus az alkalmazott (alkalmazható) kommunikációs csatornától és/vagy eszköztől függően a foglalkozások során <ul style="list-style-type: none"> – segítse elő a mutatóra alkalmas testrész [fej, felső végtag(ok), alsó végtag(ok)] célirányos mozgásainak kialakítását és gyakoroltatását, és – javítsa a beszédszervek funkcióit (légzőgyakorlatok, fonáció, szájmotórium funkcióinak fejlesztése orális ingerléssel, masszázzsal, evésterápiával stb.).

A dologi, az emberi és a természeti világ jelenségeinek megértése. Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokba vétele

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók dologi világhoz való viszonya a fejlesztő iskolai nevelés-oktatás kezdetén sok esetben szinte csak a táplálékfelvétellel, a testápolással és az öltöztetéssel kapcsolatos passzív élményekben merül ki. Kezdetben ez jelenti a világot, melyben otthon érzik magukat, amelyet észlelni képesek és uralni tudnak. Az ebből eredő, kényszerű befelé figyelésük megakadályozza őket abban, hogy felfedezzék a világot. Ezért a fejlesztés feladata az érzékelhető és észlelhető világ megnyitása, a dologi és emberi világ rendjének felfedeztetése és a valóság-megismerés tágitása a magasabb rendű kognitív folyamatok bekapcsolásával. Ebből eredően az oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők.

1. A valóság megragadásának segítése, a szenzomotoros funkciók fejlesztése

a) A külvilág felé való fordulás és a dologi világ megélésének elősegítése

Az első feladat, hogy egy elszigetelt világból a közös világba segítse eljutni a tanulót, majd olyan új tapasztalatok megszerzését tegye lehetővé számára, melyek a kifelé fordulásra ösztönzik.

Közös irányultság egy közös világra	Cél a kifelé fordulás, a tanuló figyelmének a közös világra való irányítása. Olyan élmények biztosítása, amelyek felkeltik érdeklődését, és amelyekre pozitív módon reagálhat. Ez tanulónként más és más módon valósulhat meg, a meglévő képességtől függően változhatnak az előnyben részesített ingerek és tevékenységek.
Ösztönzés az aktivitásra, a külvilág aktív felfedezésére	A gyermekek önmagukat általában a környezet aktív explorálása során tevékenységük és észlelésük forrásaként élik meg, azonban a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a világ megélése és alakítása a motoros akadályozottságból eredően részben eltérő feltételek között zajlik. Az aktivitásra ösztönző környezet kialakítása figyelemfelkeltő és könnyen mozdítható, működésbe hozható eszközök használatával valósítható meg. Különböző eszközök és anyagok segítségével – szociális interakcióba ágyazottan – a figyelem felkeltésére, újra és újra a világ felé fordulásra és annak aktív megtapasztalására ösztönöző ingerek biztosítása szükséges. Alkalmazni kell a mozgásnevelés során kialakított testhelyzeteket, a fejkontrollt és a manipulációt elősegítő segédeszközöket.
A szenzoros funkciók fejlesztése	Szükséges minden érzékelési – vizuális, auditív, taktilis, kinesztetikus, propioceptív, olfaktórikus és az ízleléssel összefüggő – terület fejlesztése a következő szinteken: figyelem, érzékelés, észlelés, differenciálás, emlékezet, szerialitás. A szenzoros funkciók fejlesztése történhet <ul style="list-style-type: none"> – a bazális stimuláció vagy más, a tanuló szükségleteinek megfelelő módszer és eszköz alkalmazásával, – cselekvésbe ágyazottan, felhasználva a mindennapi tevékenységek adta alkalmakat (például a szaglás és az ízérezékelés fejlesztése, az ízekre való figyelés, a különböző ízek, szagok, illatok megkülönböztetése, az ezekre való visszaemlékezés természetes helyzetben, étkezés és evésterápia során is).

A gyógypedagógus

- használja ki az alapvető szükségletek kielégítésének alkalmait a tanulók testérzékelésének fejlesztéséhez,
- biztosítson különféle akusztikus ingereket a zeneterápia eszköztárának alkalmazásával. Az érdekes, különleges akusztikus ingerekre – kutyaugatás, fűrészhangja, csörömpölés stb. – külön fel kell hívni a tanulók figyelmét, ösztönözni kell őket a hangingerre való figyelésre, differenciálásra s az előzőekkel való összehasonlításra,
- tegye lehetővé figyelemfelkeltő és személyre szóló, egyszerű vagy éppen összetett vizuális ingerek észlelését. Helyezzen fényes, csillogó, élénk, színes, mozgó vagy éles kontrasztos tárgyakat a gyermek látóterébe. A látásnevelés eszközei (színes lámpák, mozgó fények, fényorgona, stb.) is használhatók a vizuális észlelés fejlesztésére.

A taktilis érzékelés a bazális terápia eszközeivel, cselekvésbe ágyazottan minden manipuláció során fejlesztendő (a tanulók figyelmének felhívása a tapintott anyag minőségére, felületére, hőmérsékletére). Ösztönözni kell őket arra, hogy a tapasztaltakat eddigi emlékeikkel összehasonlítsák).

A proprioceptív és a kinezetikus észlelés témakörét a mozgásnevelés tartalmazza, de nem hagyható figyelmen kívül, hogy a saját test helyzetének és mozdulatainak érzékelése és érzékeltetése a mindennapi tevékenységek során is folyamatosan megtörténhet (öltözködés, tisztálkodás stb.). A tanulók kapjanak verbális és vizuális megerősítést is saját testük helyzetéről, mozdulataikról. (Érdeemes például nagy tükröket használni az öltöző- és tisztálkodó helyiségekben, valamint a tornaszobában.)

b) Az önindította mozgás elősegítése és annak következményei

A gondolkodás későbbi műveletei az érzékszervi és a mozgásos struktúrák összekapcsolódásából erednek. Az észlelés és a mozgások koordinációjában a tanulás fontos szerepet játszik.

Ehhez a tanuláshoz elengedhetetlen az önindított mozgások minél gyakoribb kivitelezése. Ezáltal a tanulók önmagukat a cselekvés végrehajtójaként ismerik fel, és szándékosan kezdenek cselekedni.

A szenzoros és a motoros működések összekapcsolása

A cél az érzékelés és a mozgás (például a látás, a nyúlás és fogás, a hang irányába fordulás vagy a hangforrás keresése) összerendeződésének elősegítése.

- A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulóknál az önindított mozgás gyakran nehezen kivitelezhető. Ezért a teret, eszközöket a tanuló adottságaihoz kell adaptálni, különös tekintettel arra, hogy a manipulálható tárgyaik legyenek számukra elérhető közelségben, vagy biztosítva legyen a tanuló számára a helyváltogatás lehetősége. A manipulációt, fejkontrollt segítő testtartás és a segédeszközök használata – a tanulók szabadon történő közlekedése a csoportban – legyen természetes.
- A segítség szükség szerint irányulhat a figyelemfelhívó inger felé történő fordulásra, az ingerkibocsátó tárgy megérintésére, megtapogatására, az azzal folytatott manipulációs tevékenységre, a mozdulat helyes kivitelezésére, elegendő időt hagyva a mozgásos tapasztalatszerzésre s a tapasztaltak feldolgozására, beépítésére.

A tér felfedezésének elősegítése

Míg az állandó befelé figyelés egyben a tér mellőzését jelentette, a cselekvéssel, a térben való manipulálással, mozgással kezdetét veszi a téri irányok és térbeli viszonyok megismerése. Feladat a minél többretű térbeli tapasztalat megszerzésének biztosítása.

A testhelyzetek gyakori váltogatása, a különböző vesztibuláris ingerlést adó játékok még az önindított mozgásra nem képes tanulóknak is segítségükre lehetnek, ha minél többször megtapasztalják az alapvető téri viszonyokat, mint a „fent” és a „lent”, az „előre”, a „hátra” és az „oldalra”.

A fejlesztés, a térbeli tapasztalatszerzés lehetséges eszközei:

- elegendő tér a mozgáshoz,
- olyan megmászható, felborítható, gurítható puha tárgyak, amelyekbe bele lehet bújni, alá, mögé lehet mászni, bele lehet dobálni és ki lehet venni belőle dolgokat,
- szabadtéri játékok, játszóterek és a természet rendszeresen látogatása. Megfelelő számú segítő személyzettel és személyre szabott adaptációkkal kivitelezhetők a fel- és lemászások, a forgások, gurulások, lengések.

Az idő strukturálásának elősegítése

A világ felé fordulással az idő strukturálódása is kezdetét veszi. Az örömmel végzett cselekvéseket már lehet várni, s több örömteli cselekvésnek sorozata is lehet. Törekedni kell a napi és heti rendszerességre, az időbeli tájékozódás – mely a kis egységektől halad a nagyobb egységek felé – megkönnyítésére. A napok sorrendje érzékeltethető az egyes napokra jellemző tevékenységek váltakozásával.

A gyógypedagógus erősítse meg az időbeli tájékozódást a tanulókkal alkalmazott – egyénre szabott, vizuális vagy taktilis – kommunikációs módszer segítségével is. Az aktuális tevékenység jelzéséről fokozatosan térjen át az elmúlt, az aktuális és az elkövetkező tevékenység jelzéséig. Ezután fokozatosan az egész nap tevékenységeit jelző napirendről térjen át a hetirendre. Ha a tanuló képességei lehetővé teszik, ezután vezethető be a havi, majd éves terv, naptár közös áttekintése. Ezt a folyamatot nagymértékben segíti, ha minden napnak, hónapnak egy-egy egyedi eseményét emeli ki a gyógypedagógus, melyet a közösen készített naptárban jelez, a tanuló számára érzékelhető vizuális vagy taktilis módon.

Az elmúlt, átélt élmények felelevenítésével – fényképek, képeslapok, videó segítségével – a megismerés határai a múlt felé tágíthatók, míg a tervezett események elővételezésével a jelenből a jövő felé tekinthet ki a tanuló.

A természeti világ megismerése

Az idő strukturálásának legalapvetőbb egységeit a természet változásai (napszakok, évszakok, állatok, növények és emberek fejlődése, növekedése stb.) adják, ezért a fejlesztő iskolai oktatás biztosítsa annak lehetőségét, hogy a tanulók közvetlen tapasztalatokat szerezzenek a természeti világ jelenségeiről, és a velük kapcsolatos tevékenységeket maguk is végzhessék (évszakoknak megfelelő játékok, szokások).

2. A szemiotikai funkciók megjelenésének, a valóság ábrázolásának segítése

A világot alkotó tárgyak és jelenségek rendszeres és gyakori megtapasztalásával a tanulóknál először emlékezeti képek alakulnak ki, majd állandósuló sémák, melyek a képzelet segítségével előkészítik a fogalmak kialakulását. A fogalmak lehetnek a hasonló valóságmozzanatok egész osztályát tükröző konkrét, illetve a kognitív fejlődés magasabb szintjén elvont fogalmak és ez ezekkel történő gondolkodási műveletek. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók, különösen, ha az értelmi fogyatékoság súlyos fokban jelen van, rendszerint ezen a konkrét fogalmi szinten tudnak leginkább értelmi műveleteket végezni. Ha erre a szintre eljutottak, utalni tudnak a jelen lévő, a jelen nem lévő, az elmúlt vagy még meg sem történt eseményekre, dolgokra. A valóság ábrázolását mozdulatokkal, szimbolikus játékkal, tárgyakkal, képekkel, taktilis jelzésekkel és verbalitással szükséges elősegíteni.

Az utánzás tanítása, utánzásra késztetés

A megfelelő mozgásos utánzáshoz rendszeres, önindított mozgásra és utánzásra érdemes mintára van szükség. Az utánzás ismételtetéssel kezdődik. A gyógypedagógus végezzen olyan gesztusokat, mozdulatokat, amelyeket a tanuló – még bizonyos idő elteltével is – maga is végre tud hajtani. Kezdetben a gyógypedagógus is utánozhatja a tanulót, ezzel könnyebben előhívhatja és megértetheti az utánzást.

Alkalmazni kell azokat, a mozgásnevelés során kialakított testhelyzeteket, amelyekben a gyermek szabadon tud mozogni. A fejkontroll kivitelezése és a szemkontaktus felvétele esetleg segédeszközök használatát is igényli.

A közös éneklés, a reggeli kör alkalmával sok lehetőség nyílik mozdulatokkal kísért monddókák tanulására. A mozdulatok mindig a már ismert, gyakran végzett cselekvésekre utaljanak.

Szimbolikus játékok alkalmazása

A funkcionális (sokszor sztereotip) játékhasználatból a gyógypedagógus segítse a játéktárgyak beépítését egy szerepsituációba (például a korábban csak ide-oda tologatott autó építőanyagot, vagy ennilát szállítson).

Alkalmat kell teremteni arra, hogy a tanulók a különböző mozdulatokkal, hangokkal, tárgyakkal jelölhessék és lejátszhassák a képzeletükben, emlékeikben élő valóságot, a szimbolikus játékon keresztül feldolgozhassák feszültségeiket is. A szerepjáték (babázás, fodrász játék, főzőcskézés, boltos játék) így fontos része lesz a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő iskolai oktatásának.

Nem kell mindig ragaszkodni az élethű játéktárgyakhoz: a „mondjuk, hogy ez a...” fordulat fokozatos bevezetésével, az egyre sablonosabb, a valóságostól eltérő külsejű tárgyak használatával a tanulók előrébb juthatnak az elvonatkoztatásban.

A rajzolás elősegítése,
a rajz fejlesztő hatása

A rajzolás mint funkció kialakításához szükség van egyéni segítségnyújtásra (pozicionálás, adaptált segédeszközök stb.). A rajzolás lehet egyszerűen egy örömszerző tevékenység, magasabb szinten nem tudatos önkifejezési forma, kommunikációs eszköz.

„Nyomot hagyni a papíron” egyéb eszközökkel is lehetséges. Figurás nyomdával pl. egész események megjeleníthetők. Ha egy tanuló már legalább két dolog közül tud választani, a nyomda önálló kiválasztása után a papíron az általa megjelölt helyre segített mozdulatokkal nyomdázhat. A formarészletek színeinek variálásával egyedivé, sajátjává teheti munkáit.

Az önálló mozgásra képes gyermekek kapjanak lehetőséget az önálló rajzolásra. A ceruzát foghatják kézben, szájban, lábujjak között, de felszerelhető a csuklóra, fejpálcára vagy egyéb segédeszközökre, amelyeknek már kismértékű elmozdításával is önállóan tud alkotni a gyermek. Becsüljük meg ezt az alkotást, díszítsük vele a csoportszobát vagy az iskolát. Azokkal a tanulókkal, akiknél a vizuális információfelvétel akadályozott, tárgyakból, tárgy részletekből készíthetők képek, melyek a számukra lényeges taktilis információfelvételt segítik, fejlesztik.

A verbális – vagy
alternatív és augmentatív
eszközökkel segített –
önkifejezés

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulóknál a verbális kifejezések helyett sok esetben alternatív kommunikációs formákra van szükség, mely minden esetben a tanuló egyéni adottságaitól függően alakítandó ki. A jelek, szimbólumok, ábrák megértésének tanítása egyúttal az absztrakciót és a gondolkodást segíti.

A kommunikációs forma építőköveinek alkalmasaknak kell lenniük arra, hogy azokkal a tanuló saját világát leírhasssa, gondolatait megjeleníthesse, s környezete felől érdeklődhessen. A tanulók egyéni adottságaitól függ, hogy a számukra választott kommunikációs rendszer mekkora nyelvi egységeket tartalmaz. E nyelvi egységek a fejlesztés során tudatosan bővíthetők.

3. Az elemi gondolkodási funkciók fejlesztése

Átmenet a ténylegesen elvégzett cselekvés és a csak fejben végzett értelmi műveletek szintje között. A tanulók ezen a szinten már képesek eligazodni az általuk ismert helyeken, eltalálnak az épület egyik pontjából a másikba, de nem képesek lerajzolni vagy más úton visszaadni, hogyan is találnak el oda. Emlékeik még mozgásosak, a reprezentáció új síkján még nem képesek rekonstruálni, amit a cselekvés síkján már megszereztek. Ha az önálló helyváltoztatás nehezített, a téri megismerés elhúzódik, s a téri reprezentáció megjelenése is sokáig várat magára vagy teljesen el is maradhat.

Ebben a szakaszban a fejlesztő iskolai oktatás feladatai a következők:

A téri megismerés
interiorizálásának
elősegítése

A téri megismerés segítése személyre szabott segítség biztosításával.

A bejárt, megismert teret jelölhetővé, lejátszhatóvá kell tenni. Kis lépésekben haladva, például a „hol van?” „merre találok?” „hová rajzoljam?” kérdések tudatosításával és sikeres megválaszolásának elősegítésével.

A térben történt változások felfedezését, megértését segíti a tér ábrázolása makettekkel, terasztallal, rajzokkal, mozgásos feladatokkal.

A több szempontú
gondolkodás elősegítése

E szakasz kezdetére jellemző, hogy a tanulók még nem képesek egyszerre több szempontot figyelembe venni, egyszerre csak egy kiválasztott szempont szerint értékelik a jelenségeket. A fejlesztés feladata annak kialakítása, hogy a tanulók egyszerre több szempontot is figyelembe és számba tudjanak venni.

A decentráció elősegítése

A fejlesztés célja a térre, időre, mennyiségre, távolságra, magasságra stb. vonatkozó decentráció, az egyéni helyzettől független gondolkodás kialakulásának segítése (például annak belátása, hogy az asztal előtttem van, de másnak balra esik), a relációkat képviselő jelek és viszonyfogalmak megismertetése, használata. A közös játék alkalmas arra, hogy a játéktevékenységek során az eltérő szempontok, a többi tanuló perspektívája felismerhető, belátható legyen, és a tanuló megértse, hogy más szemszögből másképpen mutatkozhat meg ugyanaz a dolog.

A konkrét műveletek és a formális műveletek konstrukciójának elősegítése, a cselekvések logikai struktúrájának kialakítása, a tér, az idő és a tartam, a sorozatok, halmazok elemi fogalmainak elsajátítása

A halmozottan fogyatékos gyermekek fejlesztő iskolai oktatásának a cselekvéses tanulás az alapja, de a meglassúbbodott vagy zavart motorium miatt számolni kell az érés esetleges időbeli elhúzódásával. Ebben a szakaszban a tanulók fokozatosan megtapasztalják az anyag és a súly állandóságát, és ismereteket szereznek a tömeg fogalmáról. A gondolkodás fejlődésével mód nyílik a téri viszonylatok absztrakt megismerésére is. Kialakulnak azok a minőségi műveletek, melyek a teret strukturálják: térbeli, egymást követő sorrend és szakaszok vagy távolságok elkülönítése; a hosszúság, a felszín stb. megmaradása. Összekapcsolódnak az időrendi összefüggések (előtt, után) a tartam összefüggéseivel (rövid vagy hosszú ideig). Egyszerre több tulajdonság alapján osztályozzák a tárgyakat és a fogalmakat, és több szempontból is képesek csoportosítani azokat. A számfogalom és a matematikai gondolkodás kialakulásában jelentős szerepet játszanak az absztrakt műveletek. Ha a tanulók képesek ennek elsajátítására, akkor e terület fejlesztésénél irányadónak lehet tekinteni a *Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvében* foglaltakat.

A formális gondolkodás szakaszába jutott tanuló képes olyan elvonatkoztatásra és általánosításra, amelynek nincs szükségszerű kapcsolata a valósággal vagy a tanuló saját elgondolásával. Súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek között általában kevesen jutnak el ebbe a szakaszba. Az ő esetükben az egyén számára legmegfelelőbb fejlesztés érdekében a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvében foglaltakat kell irányadónak tekinteni, és a megfelelő gyógypedagógiai intézményben történő iskoláztatásukat kell kezdeményezni.

Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységre nevelés. Az emberi lét esztétikai dimenziójának megtapasztalása és a kreatív tevékenységek ösztönzése

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók számára a műalkotások hozzáférhetővé tétele és azok önálló létrehozása, illetve az ehhez kapcsolódó feladatok a fejlesztő iskolai oktatás integráns részét képezik. A zenei, mozgásos, képzőművészeti és irodalmi alkotások megtapasztalása és önálló létrehozása lehetővé teszi a tanulók számára a befogadás, a megértés komplex emocionális és kognitív formáinak megtapasztalását, valamint a kreatív alkotás, létrehozás lehetőségét nyújtja számukra. Fontos, hogy a tanulók megtapasztalják, hogy maguk is képesek pozitív módon *adni* valamit a világnak.

Ebből eredően a fejlesztő iskolai oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők.

1. Az emberi lét esztétikai dimenziójának megnyitása, az elemi művészeti tapasztalatok hozzáférhetővé tétele, ezek örömforrásként való megtapasztalásának segítése

Elemi esztétikai élmények Az elemi esztétikai élmények rendszeres megtapasztalásának segítése a fények, hangok, hangdialógusok, zeneművek közvetítése, megmutatása által, a mozgás (a tánc elemeinek beépítése) hozzáférhetővé tételével.

Célja:

- a tanulókat segítse abban, hogy saját testükön és a másik emberrel való együttlétben – a légzés, a szívverés, a beszédrítmus, a mozdulatok, az egész test egyes mozgásainak ritmikus ismétlődése, a hangdialógusok, énekek, mondókák, illetve ezek összekapcsolódása során – ritmust ismerjenek fel;
- a műalkotásokkal vagy annak elemi formáival való találkozás során a tanulók számára lehetővé tegye a felfedezés, a rácsodálkozás örömeinek, az újdonság élményének megtapasztalását, a műalkotásokhoz kapcsolódó érzelmek (boldogság, szomorúság, meglepődés stb.) átélését;
- segítse az új tapasztalatok összevetését, ezek egymás közötti kapcsolatainak, eltérő jellegének felismerését, használja ki az egyes művészeti tevékenységek több érzékszervre hatást gyakorló jellegét (például a zene akusztikus és vibratorikus modalitásainak összefüggéseit, a zene mint hallható, tapintható – akár számítógép segítségével – látható tulajdonságait);
- a foglalkozások kezdetének vagy végének, valamely cselekvéssor megkezdésének, tevékenységek zenei aláfestésének alkalmazásával az esztétikai elemek – akár rituálészerűen végzett – nevelési helyzetekbe illesztésével lehetővé tenni a tanulók számára egyes zenei motívumok, képek, mondókák ismétlődő felismerését.

Minden tanulónál törekedni kell annak felmérésére, hogy melyek azok az élményforrások, melyek később beépíthetők szabadidős tevékenységének tartalmas eltöltésébe, és mely élményekből kiindulva lehet segíteni a tanulót a szabadidős tevékenységek kiválasztásában, a pihenésben, relaxálásban.

A tevékenységekről felerősített szenzoros visszajelzések adása

A gyógypedagógus

- a szenzoros visszajelzések segítése, utánzása, a különböző érzékelési modalitások összekapcsolása által segítse a tanulókat saját cselekvéseik érzékelésében, észlelésében, az egyes aktivitások felerősítésének;
- tegye lehetővé, hogy a tanulók a zenehallgatás során, a zene ritmusát követve mozoghassanak, táncolhassanak: testüket ritmusra mozgassák, azon doboljanak; alkalmazzon erre a célra kialakított hangszereket vagy használati tárgyakat, természetes anyagokat.

A tevékenységek során a tanulók minél több alkalommal kapjanak lehetőséget a választásra annak érdekében, hogy egyre tudatosabban vegyenek részt a foglalkozásokon, majd azok egyes elemei beépüljenek a szabadidős tevékenységbe vagy az önálló játékba is.

2. Az aktív cselekvés ösztönzése, elemi művészi tevékenységek végzése és a közös kreativitás élményének megtapasztalása

Művészi tevékenységek hozzáférhetővé tétele

A gyógypedagógus ösztönözze a tanulókat önálló vagy közösen végzett cselekvésre, tegye lehetővé számukra, hogy elemi művészeti tevékenységeket végezzenek, vagy ezekben részt vegyenek; ennek során aktívan kipróbálhassák az alkotás, a kreatív tevékenykedés élményét, és megtapasztalhassák, hogy befolyással vannak a dologi és emberi világra.

A fejlesztő iskolai oktatás

- tegye lehetővé zenei élmények megélését a zeneművek meghallgatása, az önálló vagy közös zenélés során: speciálisan kialakított hangszerekkel, közös, táncos improvizációval, énekléssel, a zenéhez kapcsolódó élmények és érzelmek megbeszélésével;
- a tanuló befogadóképességének megfelelően tegye lehetővé az irodalmi alkotások (ritmus, hanglejtés, hangulat, mondókák, versek, mesék, rövid történetek) megismerését, a megismert alkotásokkal kapcsolatos érzelmek, események, személyek helyzetének, dilemmáinak megismerését és átélését;
- nyújtson segítséget abban, hogy a tanulók – amennyiben képességeik ezt lehetővé teszik – elsajátítsák a kézműves technikák alapvető fogásait;
- tegye lehetővé, hogy a tanulók különböző játékos tevékenységek során (festéssel csöpögtetni, kézzel, lábbal, szájjal képeket rajzolni, színes port húzni, grafitot szétdörzsölni, gyurmát szétnyomni) érzékelhessenek különböző formákat, tér- és színhatásokat, és közreműködhessenek különböző formák, terek (dobozokból házat építeni, sátrat verni stb.) létrehozásában;
- használja ki, hogy a közösen kialakított terek lehetőséget nyújtanak számos tapasztalat (szoros, tágas, otthonos, csendes stb.) megélésére;
- tegye lehetővé, hogy minél többet kísérletezhessenek a tanulók a különböző anyagokkal, technikákkal önállóan is, a későbbiek során pedig ezek jelenjenek meg, mint önálló szabadidős tevékenységek.

A művészeti tevékenységek közösségi dimenziójának kiaknázása

Lehetővé kell tenni, hogy a tanulók megosszák egymással a kreatív tevékenységek során felmerülő gondolataikat, kifejezhessék a társaik alkotására vonatkozó érdeklődésüket, véleményüket (a tanuló vagy a gyógypedagógus mutassa be a csoportnak az elkészült művet, a foglalkozás végén közösen nézzék át és beszélgessenek róla stb.).

Olyan helyzeteket kell teremteni, amelyben a tanulók megélhetik a közösen végzett kreativitás, az együttgondolkodás kihívásait és élményét. A közösen készített műalkotásokon, közösen végzett művészeti tevékenységeken – együtt festett kép, közös zenélés, éneklés, csoportos meseszöveg stb. – keresztül a tanulók megtapasztalják az együttalkotás közösségi jellegét és azt, hogy az így létrehozott alkotás különbözik az egy ember által létrehozott műtől.

A közös mesehallgatás és történeteszöveg – akár külső szakember bevonásával – a dramatikus játékok eszköztárának, a drámapedagógia elemeinek beépítésére ad alkalmat. A közös mesélés, meseszöveg örömforrás, szabad alkotás, amely közelebb viszi a tanulókat saját élettörténetük megértéséhez, feldolgozásához, és lehetőséget teremt rá, hogy önmagukat egy közösség történetének szereplőjeként, döntések meghozójaként tapasztalják meg.

A tágabb kulturális művészeti és esztétikai világ hozzáférhetővé tétele

Lehetővé kell tenni, hogy a tanulók tapasztalatokat szerezzenek a mások által létrehozott – akár egyetemes jelentőségű, akár a magyar és az európai kultúrát meghatározó – műalkotásokról, valamint részt vegyenek a helyi közösség életében jelentőséggel bíró kulturális eseményeken.

A helyi nevezetességek és rendezvények (múzeum, koncert, természeti értékek stb.) meglátogatása lehetőséget ad a tágabb kulturális világ megismerésére, és egyben az integrált, közösségi programokban való részvétel lehetőségét, illetve az elsajátított kommunikációs készségek gyakorlását is jelenti.

Érzelmi és szociális nevelés, az én pozitív megtapasztalása, megnyílás a közösség felé, a kommunikáció kulturált formáinak elsajátítása

A személyes érzelmek kifejezése és a másik ember érzelmeinek megértése, a másokkal való együttműködés kialakulásának segítése az iskolai oktatás alapvető – a kommunikáció fejlesztésével szoros összhangban álló – feladatai közé tartozik. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók számára a szűkebb és tágabb közösségi életben való részvétel az egyik legnehezebben teljesíthető feladatot jelenti. A tanulóknak kezdetben lehetővé kell tenni, hogy önmagukat egyedi, autonóm lényként tapasztalják meg, és ilyenként képesek legyenek belépni egy közösségbe, és részt venni annak életében.

1. Az „én” és a „nem én” elkülönülése, a másik személy valóságának és egyediségének megtapasztalása

Az anyáról való leválás kísérése, segítése

A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermek és édesanyja többnyire szoros együttélésben léteznek, a fejlesztő iskolai oktatás-nevelés kezdetén bizonyos esetekben még az „én” és a „nem én” elkülönülése sem megy végbe a gyermekben. Saját magát anyja részeként, anyját önmaga kiterjesztett énjeként ragadhatja meg, fizikai és érzelmi állapotuk gyakran egymás tükörképe. A tanuló közösségbe kerülése az anyáról való leválás kezdeti állomása is lehet, ezért az iskola feladata, hogy figyelembe vegye az ebből a helyzetből fakadó feszültségeket, és minden eszközzel segítse a szülőket és a tanulót.

Az emberi viszonyok kialakításának segítése

Az iskolai nevelésnek meg kell adnia azt a biztonságot és védettséget, ami felbátoríthatja a gyermeket arra, hogy az általa megélt világtól a dologi világ s az abban élő személyek felé forduljon.

A különböző élethelyzetekre adott érzelmi reakciók gazdagítása

A gyógypedagógus igyekezzen megérteni a tanuló érzelmi reakcióit, és tanítsa a differenciált érzelmek kifejezését (tetszik – nem tetszik, szeretem – nem szeretem, fájdalom, félelem, büszkeség, szomorúság, lelkesedés, öröm stb.).

2. Az „én” pozitív megélésének segítése, a szociális kapcsolatok megnyílásának támogatása

Minden megnyilvánulás megválaszolása

A gyermekek minden megnyilvánulását énjük kifejeződésének kell tekintetni, és ügyelni kell arra, hogy szubjektív szükségleteik megértésre, felelősségteljesen kielégítésre kerüljenek.

A tanuló néven szólítása

A tanulóknak a nevükön történő megszólítás tudatosíthatja, hogy az egyes helyzetekben róluk van szó. Törekedni kell annak tudatosítására, hogy társainak, akik körülötte vannak, is van nevük, és közösen tevékenykednek a nap folyamán.

A saját testiség megélése és az én megtapasztalásának segítése

A saját testiség lehetővé teszi a másik énjével való találkozást, és ez egyben az én kifejeződésének egyik első formáját adja. A gyógypedagógus feladata, hogy a saját test megtapasztalásának sokféle formája útján gondoskodjon az én pozitív megéléséről és megtapasztalásáról.

Az én megélése az önindította mozgásban és a passzív mozgás során keletkező élményekben

Az önálló mozgás az én kifejeződése. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a mozgás gyakran erősen akadályozott vagy biztonsági okokból mesterségesen korlátozott. A fejlesztés feladata a mozgás ösztönzése, segítése. Minden lehetőséget meg kell ragadni az önindított mozgás kivitelezésére. A súlyosan mozgáskorlátozott tanulók számára a testmozgást és a helyváltoztatást segítséggel kell biztosítani.

Az aktív explorációs tevékenység segítése

Azáltal, hogy a tanulók környezetüket saját aktivitásukkal vizsgálják, és eközben megkülönböztetik azt, amit érdekesnek, s azt, amit érdektelennek tartanak, saját énjüket közlik a körülöttük élők felé. A gyógypedagógus feladata, hogy segítse a tanulókat a világ jelenségei felé fordulásban, az élmények befogadásában, az érdeklődésüknek megfelelő emberek, dolgok és események megismerésében.

3. Kapcsolatfelvétel és közös tevékenység, a szociális kapcsolatok pozitív jellegének megélése, a kommunikáció közösségi formáinak ösztönzése

Az örömteli szociális kapcsolatok megtapasztalásának elősegítése

A közös játék, a mindennapi testápolás során szerzett pozitív tapasztalatokkal ösztönözhetőek a tanulók arra, hogy újra és újra megnyíljanak környezetük felé. A másokkal teremtett biztonságos és örömteli kapcsolatok kialakítására minden alkalmat ki kell használni.

A spontán kapcsolatfelvétel alkalmainak megteremtése

Olyan helyzeteket teremtése szükséges, amelyekben a tanulóknak alkalmuk nyílik arra is, hogy egymással kapcsolatot teremtsenek. A tanulók mintaadással és rávezető játékokkal is motiválhatók.

A szociálisan elfogadható jelzések megerősítése, a nem elfogadhatók leépítése

Az akadályozott tanulók kommunikációjában gyakran megfigyelhető, a környezet számára kellemetlen jelzéseket célszerű fokozatosan leépíteni, s helyettük olyan jelzéseket kialakítani, amelyeket a környezet is szívesen fogad, tudomásul vesz, és szívesen reagál rájuk. A gyógypedagógus feladata a jelzések és kifejezési formák fokozatos, az egyéni sajátosságokat figyelembe vevő alakítása, továbbfejlesztése. Ennek sikere azonban attól is függ – s erre a környezetnek figyelemmel kell lennie –, hogy mennyire veszi újra meg újra figyelembe a leépítésre szánt jelzéssel közölt tartalmakat.

A tanulók egymás közti kommunikációjának ösztönzése

A tanulók az iskolába lépéssel új közösségbe kerülnek. A közösségben a megfelelő pedagógiai segítségadással a csoporttagok kapcsolatot teremthetnek egymással. A testi kontaktus, egymás tevékenységének látványa, egymás hangjának meghallása hatással van a csoporttagokra. Lehetővé kell tenni, hogy a csoport életében természetessé váljék a kapcsolatteremtés és az egymással folytatott kommunikáció.

4. A közösségi kommunikációs formák megtanulása, alkalmazása

A figyelemfelkeltés lehetőségének biztosítása

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók kezdetben ritkán rendelkeznek olyan szociálisan is elfogadható jelzésekkel, melyekkel felhívhatnák magukra társaik és nevelőik figyelmét. A mozgás sokszor olyan súlyos fokban akadályozott, hogy a másik megközelítése, megérintése – hacsak nem közvetlenül egymás mellett vannak – sem lehetséges. A fejkontroll hiánya vagy a vizuális érzékelés zavara miatt a szemkontaktus felvétele is akadályokba ütközhet. A gyógypedagógus feladata, hogy tanulónként olyan szociálisan is elfogadható jelzést találjon és alakítson ki, amely alkalmas arra, hogy a tanuló felhívja magára a figyelmet.

Az üdvözlés formáinak tanítása	Az üdvözlés a kapcsolatteremtés és a kommunikáció része. Jelzés a másoknak arról, hogy „itt vagyok én is, és látom, hogy te is itt vagy”. Az üdvözlés: nyitás a másik felé. A gyógy-pedagógus feladata, hogy a megfelelő pozicionálás után olyan jelzést találjon a tanulóknak, amivel önállóan és érthetően tudják üdvözölni a környezetükben lévőket.
A kommunikáció fenntartásának segítése	Kommunikáció közben az érdeklődést fenn kell tartani. A gyógy-pedagógus feladata, hogy a tanulóknak megtanítsa, hogyan tarthatják fenn a figyelmet kommunikáció közben (például gyakori visszajelzés hangjelzéssel, szempillantással, egyéb metakommunikatív eszközzel stb.), hogyan kommunikálhatnak minél hatékonyabban, ami elengedhetetlen a szociális kapcsolatok kialakításához.
Az érzelmek megnyilvánításának segítése, a konfliktusok kezelése	A gyógy-pedagógus segítse a tanulókat érzelmeik differenciált kifejezésében és mások érzelmeinek, hangulatainak érzékelésében és megértésében. A kapcsolatokban előfordulhatnak félreértések, egyet nem értések, konfliktusok, ezért a tanulókat meg kell tanítani arra, hogyan viselkedjenek konfliktus során. A konfliktuskezelés természetét a tanuló képességeihez, adottságaihoz kell mérni.
Csoporton belüli aktivitás ösztönzése	A csoporton belüli aktivitást befolyásolja a tanuló személyisége, önmagáról alkotott képe, csoporton belül elfoglalt helye, csoporton belüli kapcsolatai, aktuális egészségi és érzelmi állapotai, és kommunikációs hatékonysága. Mindezen tényezők fejlesztésével, optimalizálásával segítse a gyógy-pedagógus a tanulót, hogy minél aktívabban vehessen részt a csoport életében.

5. A közösségekben való viselkedés formáinak tanítása, a szűkebb és tágabb világ kommunikációs normáinak megtanulása és gyakorlása

A közösségi alkalmakban való aktív részvétel segítése	A tanulóknak meg kell tanítani a kulturált együttléti szabályait, az ezek során alkalmazható kapcsolatteremtés lehetőségeit. A közösségi alkalmakat – reggeli kör, étkezések, közös programok stb. – úgy kell kialakítani, hogy a kapcsolatteremtésre, ha igénye van rá, minden tanulóknak módja legyen.
A megfelelő kapcsolatteremtés formáinak kialakítása	A csoportban való létezés, az ott kialakított kapcsolatok után fokozatosan kell megtanítani a gyermekeknek, hogy mi a különbség az ismerősökkel és idegenekkel való kapcsolat között. A közvetlen és a távolságtartó magatartás jellemzőit, az ismerkedés elfogadható formáit kell megtanítani nekik.
A tágabb világban való viselkedés szabályainak elsajátítása	Az iskolán kívüli szintekre jellemző viselkedési formákat segíteni kell elsajátítani. Más és más az elfogadható viselkedés a játszótéren, a könyvtárban, az áruházban, uszodában, étteremben, vendégségben vagy éppen egy szalonnasütés alkalmával stb. Az oktatás során ezeket a normákat is közvetíteni kell a tanulók felé.

Önkiszolgálás, egészséges életmódra nevelés, az önállóság és önellátás képességének elsajátítása, az emberi szükségletkielégítés kultúrájának megismerése

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók testi szükségleteinek kielégítése, valamint az e területeken való önállóság megszerzésének elősegítése alapvető pedagógiai jelentőséggel bír, és nagymértékben hozzájárul a tanuló kommunikációjának, kognitív képességeinek – különösen az érzékelés és észlelés funkcióinak – fejlődéséhez. Az önkiszolgálás és az egészséges életmódra nevelés magában foglalja az alapvető biológiai szükségletek kielégítésének – a kommunikáció fejlődése szempontjából alapvető jelentőséggel bíró – kezdeti lépéseit, a mindennapos tevékenységek tanítását és gyakorlását, valamint az emberi szükségletek életkoronként változó jellegének elismerését és megélésének segítését, illetve azok kulturális vonatkozásainak elsajátítását.

Az önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés célja az önellátás szintjének emelése, a személyi függőség és kiszolgáltatottság csökkentése, a mindennapos tevékenységekhez kapcsolódó alapvető életmódbeli ismeretek elsajátítása, valamint az emberi szükségletek kezelésének, kontrolljának és kulturált kielégítésének megtanulása. E területek a meg-

tanult készségek kitüntetett gyakorlóterepei, a rögzülés és általánosítás eszközei, s a természetes kommunikációs helyzetek legjobb modellhelyezetei.

Az önkiszolgálásra és egészséges életmódra nevelés célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a testi higiénia biztosításához, az öltözés-vetkőzés, az étkezés segítéséhez a *fejlesztő gondozásnak* nevezett gyógypedagógiai tevékenység elvei, feladatai és eljárásai alkalmazhatók. A fejlesztő gondozás megtervezése a gyógypedagógus és a szakmai team kompetenciája, míg gyakorlati megvalósításában a személyi és/vagy (gyógy)pedagógiai asszisztensek is közreműködnek. A fentiekből eredően a fejlesztő iskolai oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők:

1. A kiválasztási folyamatok (vizelet- és székletürítés) érzékeltetése, együttműködés kialakítása az ehhez kapcsolódó tevékenységekben (pelenkázás), szobatisztaságra nevelés

Megfelelő táplálék biztosítása	Súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a kiválasztás, valamint a vizelet- és székletürítés megkönnyítéséhez megfelelő étrend szükséges. A rendszeres és bőséges folyadékbevitel, a rostokban gazdag, változatos étrend biztosítása hozzájárul a mozgásszegény életmódból és a gyomor-béltraktus környékén tapasztalható izomműködési zavarokból fakadó ürítési problémák csökkentéséhez. Krónikus székrekedés esetén szükség lehet székletlazító termékek alkalmazására is, melyek nem károsítják a bélrendszert, de megkönnyítik az ürítést.
Pozicionálás és masszáz	A gyógypedagógus feladata az a vizelet- és székletürítéshez szükséges optimális testhelyzet kialakítása. A tanuló mozgásállapotától függően ez lehet háton fekvés (ellazítást biztosító, reflexgátló testhelyzet), oldalfekvés, legcélszerűbb azonban az ülő testhelyzet kialakítása és megfelelő stabilizálása (segédeszközzel vagy a nélkül). A függőleges testhelyzet önmagában jelentősen megkönnyíti a vizelet- és székletürítést. A székletürítés segítésére az alhasi régió átmozgatása, a behajlított lábak váltakozó hashoz nyomása (bicikliző mozgás), a vastagbél lefutását követő körkörös stimuláló masszázs szükséges lehet. A vizeletürítés segítésére a gyógypedagógus végezhet a hólyag felett kopogtató masszázst.
Szobatisztaság előkészítése és kialakítása	A szobatisztaság kialakulásához megfelelő testi érzékelésre, megfelelő testhelyzetre, lazítási képességre és bizonyos szintű kommunikációs készségre van szükség. Feladat a lassú, óvatos, fokozatos vécére (bilire) szoktatás: Térben (mindig ugyanott) és időben (rendszeres időközönként) strukturált tevékenység-végrehajtás szükséges a szokássá váláshoz. Ugyanakkor érzékenyen észlelni kell a gyermek jelzését, ha sürgősen vécére kell mennie. A hely legyen megfelelően felszerelt a szükséges testhelyzet felvétele és stabilizálása érdekében, legyen megfelelő hőmérsékletű. Kezdetben a tanuló közelében kell maradni, esetleges fizikai segítségnyújtással támogatni a cselekvés sikeres végrehajtásában. Minden önállóságra való kezdeményezést, törekvést értékelni kell, és követni a fokozatosan csökkenő segítségnyújtás elvét.

2. A tisztálkodás, mint örömet adó élmény és a külső segítség elfogadása, együttműködés kialakítása, alapvető tisztálkodási szokások kialakítása (fürdés, zuhanyozás, hajmosás, mosakodás, fogmosás, körömvágás), a tisztálkodás helyzetekben a testi érzékelés, a dologi és emberi világról szerzett tapasztalatok biztosítása

A tisztálkodási szituációk kialakítása	A tisztálkodási helyzeteket úgy kell kialakítani, hogy azokat a gyermek pozitív élményként élhesse meg. Az egyes lépéseket azonos helyszínen, azonos sorrendben, azonos eszközökkel (ismert mosdókesztyű, szivacs, fogkefe), azonos mozdulatokkal (határozott, könnyen észlelhető mozdulatokkal) kell végezni, ezzel is segítve a szituáció felismerését, elfogadását, később pedig az aktív közreműködést. A tisztálkodási helyzetek ideje illeszkedjék szorosan a napirend tevékenységeihez (étkezés előtt és után kézmosás, étkezés után fog- és arcmosás stb.), hogy a gyermekek számára értelmet nyerjenek, kellő motiváció alakuljon ki.
--	---

Pozicionálás és segítő eszközök alkalmazása

Fürdetéskor legfőbb feladat a biztonságos, stabil testhelyzet kialakítása, mely lehetővé teszi a megfelelő ellazulást, valamint a testi érzékelést. Szükség esetén kádba helyezett ülőkék, csúszásgátló alátétek, fejpárnák, kapaszkodók alkalmazása segíti a testhelyzet kialakítását. A megfelelő ellazulás szükséges a testi ingerek optimális felvételéhez.

Zuhanyozáshoz előnyös a zuhanyzószék vagy lehajtható ülőke használata, kapaszkodókkal kiegészítve. A törölközéshez stabil és kemény felület szükséges, esetenként peremmel ellátott pelenkázó, öltöztető hely, de a baleset-megelőzés érdekében mindez megoldható a talajon, megfelelő matrac alátéttel.

Kéz-, arc- és fogmosáshoz a legcélszerűbb az ülő testhelyzet (mosdókagyló előtt) kialakítása és megfelelő stabilizálása, hogy a gyermek a tevékenységre tudjon koncentrálni, és abban részt tudjon venni. Az ülő testhelyzet jelentősen megkönnyíti a személyi segítségnyújtást, a segítő fogások alkalmazását.

A testápolás kihasználása az egészség megőrzésében, az egészséges életmód kialakításában

A testápolás tevékenységei közben rendszeresen lehetőség nyílik a gyermek bőrének megtekintésére, így az esetleges felfekvés-veszélyeztetett területek (nyomásponatok, hajlatok) felfedezésére. A testápolás során ezeken a területeken felfekvés megelőzése, illetve kezelése végezhető (hideg-meleg kezelés, masszázs, krémezés, hajlatok szárítása, szellőztetése, hintőporozása).

A fürdés, zuhanyozás a hőmérséklet változtatásával, szomatikus ingerlés, víz alatti masszázs alkalmazásával nemcsak a komfortérzetet javítja és a testséma kialakulását, és differenciálódását segíti, hanem lazítja az izmokat, javítja a keringést. A tisztálkodást követő krémezés a bőr egészségének megőrzését segíti elő.

A fog- és szájápolás hangsúlyozottan fontos a szájjár nehézségeivel küzdő, illetve a nem rágó gyermekeknél. A fogmosás biztosítja a megfelelő szájhigiénét, elektromos fogkefe használata fokozottan masszirozza a fogínyt. A hatás fokozására szájvíz használata is javasolt.

3. Az öltözés, vetkőzés tevékenységeiben való együttműködés kialakítása és önállóságra nevelés

Az öltözés, vetkőzés optimális körülményeinek biztosítása

Az öltözés, vetkőzés ideje szorosan illeszkedjék a napirend tevékenységeihez (levegőzés előtt felöltözünk, pelenkázás előtt levetkőzünk), hogy a gyermek számára értelmet nyerjenek, kellő motiváció alakuljon ki a tevékenységek vonatkozásában. Az öltözés, vetkőzés során mindig elegendő időt kell biztosítani az egyes mozdulatok gyakorlására.

A tevékenység megkezdése előtt minden szükséges ruhadarab legyen előkészítve, hogy a folyamatot ne kelljen félbeszakítani.

Az öltözésben, vetkőzésben megcélzott egyre nagyobb önállóság elérése érdekében fontos a könnyen kezelhető, praktikus és kényelmes ruházat kiválasztása, amit a tanuló valóban önállóan fel-, illetve le tud venni. A ruhadarabok nyitásának, zárásának módja feleljen meg a tanuló kézhasználati szintjének (pl. gombok helyett tépőzár, cipzár; gumis derekú nadrág stb.).

Pozicionálás és segítő eszközök alkalmazása

Az öltözéshez, vetkőzéshez stabil és kemény alátámasztási felület szükséges, esetenként peremmel ellátott pelenkázó asztal, öltöztető hely, de a baleset-megelőzés érdekében megoldható a talajon, megfelelő matrac alátéttel.

Célszerű az ülő testhelyzet kialakítása és megfelelő stabilizálása (segédeszközzel vagy a nélkül), hogy a gyermek a tevékenységre tudjon koncentrálni, és abban részt tudjon venni. Az ülő testhelyzet jelentősen megkönnyíti a személyi segítségnyújtást, a segítő fogások alkalmazását.

Az öltözés, vetkőzés kihasználása az egészség megőrzésében, az egészséges életmód kialakításában

Ha a tanuló kommunikációs jelzései nem minden esetben megbízhatóak, fokozottan ügyelni kell a megfelelő öltöztetésre a betegségek, és az időjárás okozta problémák elkerülése érdekében.

Fokozottan ügyelni kell a ruházatra abból a szempontból is, hogy ne gyűrődjön, ne szorítsa a tanuló derekát vagy végtagjait, mert ez felfekvéseket, keringési problémákat okozhat. A ruházat legyen lehetőleg jó minőségű anyagból, a jó nedvszívó, természetes alapanyag a

komfortérzet biztosítása mellett a bőrirritációk, felfekvések megelőzését is segíti. A ruházaton ne legyenek felesleges zsinórok, zsinórzáró műanyag darabok, mert ezek balesetet (lenyelés, fulladás) okozhatnak.

Az öltözés, vetkőzés során folyamatosan alkalom nyílik a tanuló ismereteinek bővítésére, az egészség megőrzésre vonatkozóan is. A rendszeresen ismétlődő események, az évszakok váltakozása biztosítja az ismeretek folyamatos gyakorlását és ismétlődő felidőzését. A tanuló megérti, hogy mikor, milyen ruhadarabot kell viselni és miért. Fokozatosan megtanulja, hogy mi a teendő, ha süt a nap, esik az eső, fúj a szél, esik a hó. Eközben folyamatosan fel kell hívni a figyelmét, hogy a helytelen öltözködésnek milyen káros következményei lehetnek az egészségre nézve (megfázás, napszúrás, leégés stb.).

4. Az étkezés (evés, ivás) tevékenységeiben való együttműködés kialakítása és önállóságra nevelés

Az étkezés, az evés és ivás nem korlátozható a biológiai értelemben vett táplálékfelvétellel, hanem legalább ugyanekora arányban jelent lelki és szellemi örömforrást, s ezzel együtt szociális élményt. Félelmektől és frusztrációtól terhes szituációban, kommunikációs zavarokkal terhelt kapcsolatban valóban nehezen elképzelhető, hogy a sokszor mindkét fél számára nehézkes étkezést örömteli élménnyé lehet alakítani. A fejlesztő gondozáson belül az étkezés tevékenységeiben a zavarok leküzdése mellett a minél aktívabb közreműködés elérése a cél. Ennek érdekében a következő szempontokat kell figyelembe venni:

Az étkezés optimális körülményeinek biztosítása

Az étkezés (evés, ivás) helyeteit úgy kell kialakítani, hogy azokat a gyermekek pozitív élményként élhessék meg. Az egyes lépéseket azonos helyszínen, azonos sorrendben végezzük, ezzel is segítve a szituáció felismerését, elfogadását, később pedig az aktív közreműködést.

A megfelelő hosszúságú idő, a kellemes légkör és a nyugodt odafordulás lehetővé teszik a súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek számára a táplálékfelvétel problémamentességét. Az étkezés elején rá kell hangolódni a tevékenységre. A külső, zavaró körülményeket lehetőség szerint ki kell iktatni.

Az étel minősége, jellege és állaga, a tányéron való tálalás és a felkínált mennyiség mind-mind jelentősen befolyásolják az élményszerűséget.

Az étkezés rendszerint a napirend szerint kötött időpontban történik, ez biztonságot nyújt a tanuló számára, a rendszeresség és az előkészületekben való részvétel segít felkészülni a tevékenység végzésére. Ez növelheti a tevékenységhez szükséges motivációt.

A tanulókkal való közös étkezés egyrészt legyen pozitív közösségi élmény, másrészt a mintaadás módszerével segíthetjük az étkezésben való részvétel fejlődését.

A tevékenység megkezdése előtt minden szükséges alapanyag és eszköz legyen előkészítve, hogy a folyamatot ne kelljen félbeszakítani.

Az evésterápiás eljárásoknak a csoport életében mindig a rendszeres étkezési helyzetekbe ágyazottan kell megvalósulniuk. Az étkezésben megcélzott egyre nagyobb önállóság elérése érdekében fontos a tanuló által könnyen kezelhető eszközök kiválasztása.

Pozicionálás és segítő eszközök alkalmazása

Étkezéskor olyan testhelyzetet kell létrehozni, amely a tanuló számára biztosítja a probléma- és félelemmentes táplálékfelvételt. A tanuló mozgásállapota és mozgáskészsége határozza meg, hogy milyen testhelyzetben és milyen segédeszközök (ültető-modulos kerekesszék, kapaszkodók) használatával tudjuk megkönnyíteni a helyes testhelyzet felvételét és megtartását.

A szájmotorium optimális működése, a légzés és nyelés megfelelő koordinálása érdekében (reflexgátló) ülő testhelyzetet kell kialakítani, ezáltal a félrenyelés is elkerülhető. Megfelelő fejtámasz biztosítása szükséges hiányzó fejkontroll esetén. A testhelyzet legyen a gyermek számára ellazított, a segítő (gyógypedagógus) számára pedig kényelmes, nem fárasztó. Így a gyermek a tevékenységre tud koncentrálni, és abban aktívan részt tud venni. Az ülő testhelyzet jelentősen megkönnyíti a szem-kéz, száj-kéz és két kéz koordinációját, valamint a gyógypedagógus szempontjából a személyi segítségnyújtást, a segítő fogások alkalmazását.

Tanulónként egyénileg kell meghatározni, hogy milyen edényekből (tányér, pohár), milyen evőeszközökkel (kanál, villa) történjék az evés és ivás.

Iváskor az életkori sajátosságoktól, a tanuló képességeitől függően a cumisüvegtől a pohárig kell a megfelelő eszközt kiválasztani, szem előtt tartva a minél hatékonyabb és minél önállóbb cselekvés-végrehajtást. Ugyanez vonatkozik az evés során a tálalóedények (tányér) és evőeszközök kiválasztására. Az önálló étkezésnél nem baj, ha az étel szétmaszatólik, a gyermek öltöztetésénél és az étkezési helyzet megteremtésénél gondoljuk erre.

Az étkezés jelentősége az egészség megőrzésében, az egészséges életmód kialakításában

Ha a tanuló kommunikációs jelzései nem minden esetben megbízhatóak, fokozottan ügyelni kell az étkezési szituációban a legapróbb jelzésekre, testmozdulatokra, hogy elkerülhető legyenek az esetleges balesetek (félrenyelés, hányás stb.). A megfelelő sűrűségű, állagú, méretű ételek segítik a rágást, a nyelést és a megfelelő emésztést.

Fontos, hogy gyermekeknek mindig legyen lehetőségük több étel vagy ital közül választani. Ez az autonóm személyiség, az egyéni ízlés és a kognitív képességek fejlődése szempontjából jelentős.

Az ételek kiválasztásánál fontos a változatos és egészséges étrend kialakítása, hogy megelőzzük az emésztési és ürítési nehézségeket (lásd vizelet- és székletürítés). Törekedni kell arra, hogy a tanuló minél több fajta ételt megismerhessen, hogy minél változatosabb lehessen az étrendje. Fontos figyelemmel lenni arra, hogy a tanuló elutasít, vagy elfogad bizonyos ételeket. Semmilyen körülmények között nem szabad ráerőltetni a gyermekre az „utált” ételt.

Valamely ételre vagy alapanyagra való érzékenység esetén feltétlenül szükséges a megfelelő diéta összeállítása (dietetikus szakember segítségével).

A fogak épségének megőrzése érdekében is fontos a rágás kialakítása és gyakoroltatása, az étkezés utáni fogmosás, az édes ételek és italok, valamint az étkezések közötti nassolás kerülése.

5. Az egészséges életmódra való igény belsővé válása, az egészségtudatos tevékenységek előnyben részesítése, a szexualitással kapcsolatos ismeretek elsajátítása

Az egészséges életmódra való igény belsővé válásának elősegítése

A gyógypedagógus értesse meg a tanulókkal az egészséges életmód jelentőségét és azt, hogy felelősek saját egészségi állapotukért. Segítsen nekik abban, hogy, önállóan is tegyenek egészségük megőrzéséért.

A tanulóknak tudatosítani kell, hogy bizonyos ételek, italok, tevékenységek milyen hatással vannak egészségi állapotukra, és hogy milyen speciális szempontokat kell figyelembe venniük a mindennapjaik során.

Rendszeres mozgás és sportolás

Az iskola biztosítsa a tanulóknak a – képességeiknek megfelelő – sportolás lehetőségét, és motiválja őket arra, hogy az iskolán kívüli programjaik során is igyekezzenek sporttevékenységeket folytatni.

Segítségnyújtás a szexualitás megértése terén

Az iskola és a gyógypedagógus ismerje el a tanulók intimitásra és szexualitásra vonatkozó igényeit, és segítse őket abban, hogy szükségleteiket és igényeiket felismerjék, és megértésük ezek jelentését és jelentőségét.

Az iskola és a gyógypedagógus feladata, hogy segítséget nyújtson a tanulóknak és családjuknak a szexualitással kapcsolatos problémák és feszültségek feloldásában, és – az egyéni adottságoknak megfelelően – támogassa a tanulókat a felnőtt szexuális szerepek fokozatos elsajátításában.

Szemponatok a fejlesztő iskolai oktatás tervezéséhez

A pedagógiai munka tervezése

A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek sajátos nevelési és terápiás szükségleteiből, igényeiből adódóan nem lehet a nevelést és oktatást sem a tananyag struktúrája, sem tér- és időbeli elrendezése szempontjából egységesen kialakított szerkezetbe rendezni. A differenciált tervezőmunka ezért a nevelés-oktatás fontos elemét képezi. A pedagógiai munka szakaszolása a gyógypedagógiai tevékenység tartalmi kínálatának életkori sajátosságokhoz alkalmazkodó strukturalását, valamint koncentrikus bővítését jelenti, mindenkor szem előtt tartva a gyermek, tanuló adottságait, képességeit, sajátos nevelési igényét.

A tervezés legfontosabb lépése a *tanulók* alapos ismerete, az egyes tanulók, illetve a tanulócsoporthoz *képességstruktúrájának pontos vizsgálata, feltérképezése*. A pedagógiai diagnosztikához számos eszköz (fejlődési skálák, felmérő lapok, kérdőívek) áll rendelkezésre, de a gyógypedagógus saját maga is összeállíthat olyan kérdéssort vagy kérdőívet, amelyet a fejlesztést szolgáló nevelés, oktatás megkezdése előtt minden gyermekről felvesz. A tervezőmunka kezdetekor fontos a szülő és az iskolai nevelést megelőzően a gyermekkel foglalkozó intézmény szakemberei megfigyeléseinek, tapasztalatainak megismerése is. A tanulók diagnosztikus értékelése minden esetben a *pozitívumokra koncentrál*, kiemeli a megmaradt, illetve a meglévő képességeket, funkciókat, ugyanakkor számba veszi a gyermek képességstruktúrájában található hiányosságokat, funkciózavarokat is. A hiányok, zavarok számbavétele a reális célkitűzések megfogalmazását kell, hogy segítse. A pedagógiai *diagnózis célja* annak feltérképezése, hogy *mit tud* a gyermek, és azt *hogyan tudja*, illetve *melyek személyes szükségletei*. Nagyon fontos alapos információk gyűjtése a gyermek megelőző élethelyzetéről, kialakult szokásairól, családi vagy intézményes nevelésük eddig elért eredményeiről és kudarcairól. A tervezés során elengedhetetlen annak figyelembevétel, hogy a tanuló maga és közvetlen környezete mit jelöl meg elsődleges hiányként, illetve milyen igényeket fogalmaz meg. A gyermek korábbi tapasztalatai mellett a diagnózis kitér a tanuló viselkedésének, tanulási és tevékenységi képességeinek elemzésére is természetes és „mesterséges” helyzetben.

A pedagógiai diagnosztika a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók esetében nem egyszeri vizsgálatot, hanem folyamat-diagnosztikát jelent: a korábbi életszakaszra vonatkozó információk megszerzése mellett 8–12 hetes megfigyelési időszaknak kell eltelnie ahhoz, hogy alapos információkat szerezzünk a gyermekről, képességeiről az egyéni nevelési-oktatási terv és pedagógiai program elkészítéséhez, a célok, feladatok meghatározásához, a pedagógiai és terápiás módszerek, eljárások kiválasztásához. Különösen a csoportba, osztályba újonnan érkező tanuló esetében szükséges hosszabb megfigyelési időt szánni az egyéni tervezés előtt. A korábban már ismert tanuló esetében a következő évi egyéni nevelési-oktatási terv összeállítása előtt elegendő lehet rövidebb megfigyelési időszak a tanév kezdeté.

A gyermek folyamat-diagnózisa alapján elkészített *felvételi pedagógiai vélemény* a tanulóval szerzett tapasztalatokat, megfigyeléseket, esetleg teszteredményeket tartalmazza. A pedagógiai vélemény az első megfigyelési időszak alkalmával a legrészletesebb, ez szolgál majd a félévi vagy év végi értékelés elkészítésének alapjául, mely a kiindulási helyzethez viszonyítva tartalmazza a változásokat. A pedagógiai véleményt célszerű minden tanév kezdetén kiegészíteni, hogy a gyermek fejlődése következtében megváltozott kiindulási helyzet alapján kerüljön sor az adott tanévre vonatkozó célkitűzések meghatározására.

A pedagógiai diagnózis és vélemény szolgáltatják az alapot a *hosszú távú célkitűzések* megfogalmazásához. A hosszú távú tervezés komplex és általános célkitűzéseket tartalmaz, alkalmazkodva a gyermek képességeihez, szükségleteihez, igényeihez, érdeklődéséhez. A hosszú távú célokat *általában egy tanévre* célszerű megadni, de az időintervallum gyermekenként változhat. A célok a gyermek fejlődése alapján módosíthatóak.

Az *egyéni (individuális) nevelési – oktatási – fejlesztési terv* a gyermek pedagógiai diagnózisának eredményeiből, az individuális célkitűzésekből, valamint az egyes tartalmi egységek megvalósítása során alkalmazandó speciális didaktikai-metodikai lépések konkrét megfogalmazásából áll. Az egyéni fejlesztési terv szoros összhangban áll a csoport számára kidolgozott éves és heti tervvel, csupán a módszerek, eszközök tekintetében jelennek meg az eltérések.

Az éves terv a nevelés tartalmait szem előtt tartva készül, a csoport tevékenységeit tartalmazza. Egy-egy tartalom megtartása legalább két egymást követő évben indokolt, az új elemek bevezetésekor a fokozatosság – egy-egy apró mozzanatot cseréje a programban – szem előtt tarása szükséges. Az éves terv tartalmazza az ünnepeket és az iskola által – de lehetőség szerint a szülők bevonásával – szervezett közös programokat (kirándulás, farsang, nyaralás, múzeum látogatása stb.).

Az éves (helyi döntés alapján féléves, negyedéves szakasztervekre bontható) tervek alapján készül a *hetiterv* vagy *órarend*. Kialakítását meghatározza a *csoport napirendje*, amelyben egyes, tevékenységek – pl. reggeli köszöntés, étkezések, a testápolás tevékenységei, pihenőidők – rendszeresen ismétlődnek. Mindez szükséges ahhoz, hogy a gyermekek tájékozódási biztonságérzete kialakuljon, mindig tudják, hogy az egyes tevékenységek hogyan következnek egymás után. Az étkezések és a testi higiénia tevékenységei is a fejlesztési időszak szerves részét képezik. A rendszeresen ismétlődő tevékenységek mellett a hét egyes napjain kerül sor a *tematikus tervezés alapján* kitzűzött, különböző tartalmi egységek feldolgozására.

A tanulókkal foglalkozó szakmai team minden félévben és tanév végén készítsen értékelést a gyermek haladásáról. Ez az értékelés lehetőséget nyújt arra, hogy a szakmai team egységbe foglalja tapasztalatait, kontrollálja önmaga munkáját és a pedagógiai tervet. Az értékelés tartalmazza a tanuló minden egyes fejlesztési területen elért eredményeit és nehézségeit, javaslatokat tesz az újabb fejlesztési terv elkészítésére vagy a meglévő kiegészítésére, módosítására. A tanév végi értékelés egyben a tanuló bizonyítványaként is szolgál, melynek egyik példánya a haladási naplóhoz csatolandó, másik példányát a szülő kapja.

A tanítás és tanulás szervezeti keretei, formái

A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek fejlesztése, nevelése és oktatása során egyaránt teret kap a *csoportközösségben*, *kiscsoportban*, illetve *egyéni*leg megvalósuló fejlesztés. A csoportban végzett nevelésre, oktatásra, fejlesztésre a tematikus egységek feldolgozása, a szociális kapcsolatok kialakítását segítő „reggeli körök”, valamint a szabadidős és kreatív foglalkozások (művészeti jellegű alkotótevékenység, zene stb.) során nyílik alkalom. A csoportban végzett tevékenységek szükségesek a közösségi élmények átéléséhez, a közösséghez tartozás megéléséhez, a társakkal való együttműködés megtapasztalásához és gyakorlásához, azaz a szociális és érzelmi nevelés alapvető feladatainak megvalósításához. A csoportban és a csoportért végzett tevékenység az egyes tanulók kompetenciaérzését is növeli.

A kiscsoportos és egyéni foglalkoztatás az egyéni képesség- és készségfejlesztéskor indokolt, biztosítani kell azonban, hogy a tanulók egyénileg elsajátított képességeiket, készségeiket közösségi szituációban is kipróbálhassák, gyakorolhassák.

A gyermek egyéni képesség- és készségfejlődése határozza meg, hogy a heti óraszámából milyen arányban vesz részt egyéni és milyen arányban, csoportos foglalkoztatásban. Az *egyéni fejlesztő foglalkozások* nyújtanak lehetőséget arra, hogy *speciális gyógypedagógiai és/vagy terápiás segítséget* nyújtsunk a tanulóknak (pl. beszéd- és kommunikációfejlesztés, mozgásnevelés, hidroterápia, gyógylovgálás, bazális stimuláció, rehabilitációs foglalkoztató terápia stb.). A különböző terápiák alkalmazásának lehetősége a tanulók sajátos nevelési igényének, a helyi körülményeknek, valamint a terápiás ellátásokhoz szükséges meglévő, illetve igénybe vett szakembereknek is függvénye. Az egyes tanulók esetében a szakértői bizottság és szükség esetén a szakorvos javaslata alapján – a szülők véleményének ismeretében – az intézmény szakemberei közösen határoznak.”

**Az oktatási miniszter
23/2006. (V. 24.) OM
rendelete**

**az alapfokú művészetoktatás követelményei
és tantervi programjának bevezetéséről
és kiadásáról szóló**

27/1998. (VI. 10.) MKM rendelet módosításáról*

A közoktatásról szóló – többször módosított – 1993. évi LXXIX. törvény 93. §-a (1) bekezdésének a) pontjában foglalt felhatalmazás alapján – a 9. § (7) bekezdésének figyelembevételével – a következőket rendelem el:

1. §

Az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programjának bevezetéséről és kiadásáról szóló 27/1998. (VI. 10.) MKM rendelet (a továbbiakban: R.) 1. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Az alapfokú művészetoktatási intézmények az (1) bekezdésben meghatározott követelmények és tantervi program alapján – a közoktatásról szóló törvény 48. §-ának (8) bekezdésében foglaltak szerint – elkészítik és bevezetik pedagógiai programjukat.”

2. §

(1) Az R. mellékletének I. Rész „ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK” „A követelmény szerepe a művészetoktatás tartalmi szabályozásában” című rész 2. pontjának első mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

„2. A közoktatásról szóló törvény 8/B. § (5) bekezdésében foglaltak alapján az alapfokú művészetoktatási intézményekben folyó nevelő és oktató munka, illetve a helyi tanterv a művelődési és közoktatási miniszter által – művészeti áganként – kiadott alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programjára épül.”

(2) Az R. mellékletének I. Rész „ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK” „Az alapfokú művészetoktatás követelményrendszerének értelmezése” című rész 3–4. pontjai helyébe a következő rendelkezések lépnek:

„3. A követelmények meghatározásának célja az, hogy a különböző intézményekben azonosan érvényesüljenek az elvárások. A követelmények jelzik azokat a feladatokat és feltételeket, amelyeket minden alapfokú művészetoktatási intézménynek teljesítenie, biztosítania kell.

4. A követelmények az egyes tanszakokon az adott szakaszokban (alapfok, továbbképző) a tanulók elérendő tudását, készség szintjét határozzák meg.”

* A rendelet melléklettel teljes szövegét a Magyar Közlöny 2006. évi 62. számának II. kötete tartalmazza, melyet az Oktatási Közlöny előfizetői kérésre megkapnak (telefon: 266-9290/237 és 238 mellék; fax: 338-4746; postacím: 1394 Budapest 62, Pf. 357).

3. §

Az R. mellékletének II–V. Részei helyébe az e rendelet mellékletével kiadott II–V. Részek lépnek.

4. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

Dr. Magyar Bálint s. k.,
oktatási miniszter

KÖZLEMÉNYEK

A Védelem Oktatási Központ Kht. közhasznúsági jelentése

A Védelem Oktatási Központ Közhasznú Társaság (székhelye: 1118 Budapest, Nagyszeben tér 3.) bejegyzésre került a Fővárosi Bíróság Cégbíróságán Cg. 01-14-000175/6 számú végzésével 1998. évben.

A kht. a bíróság végzése alapján ellátja a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény 26. § c) pontjának 4. bekezdésében meghatározott közhasznú tevékenységet. Főtevékenysége: TEÁOR 80.22 Szakmai középfokú oktatás. Egyéb tevékenysége: TEÁOR 22.11 Könyvkiadás, 74.87 Máshova nem sorolt, egyéb gazdasági szolgáltatás, 80.42 Máshova nem sorolt felnőtt és egyéb oktatás.

A közhasznú társaság célja: Fenntartja és működteti a Budapest XI. kerület, Nagyszeben tér 3. szám alatti székhelyű Szent György Biztonságvédelmi és Számítástechnikai Szakközépiskolát.

Feladatkörén belül:

– Felsőfokú és emelt szintű szakképzettség elsajátítását biztosítja érettségivel rendelkező fiatalok részére, iskola-rendszerű nappali képzésben. Választható szakok: számítástechnikai programozó, gazdasági informatikus, multimedia-fejlesztő, műszaki informatikai mérnökasszisztens, számítástechnikai programozó.

– Lehetőséget nyújt szabadon választható modulok, így különösen: nemzetközi számítástechnikai végzettség CCNA, JAVA, UNIX programozás, hálózati operációs rendszerek, hangdigitalizálás működtetésére.

– Részt vállal a fogyatékkal élő tanulók oktatásából. Biztosítja a mozgáskorlátozott, a vak és gyengén látók részére az esélyegyenlőség lehetőségeit, az oktatáshoz való hozzáférést.

– Tanórán kívüli oktatási ellátás keretében biztosítja a tanulók szaktantárgyi, nyelvi felzárkóztatását, – igény szerint – speciális testnevelését és személyiségfejlesztését.

2005-ben a közhasznú társaság közhasznú tevékenységéből származó bevétele **155 856 E Ft** volt, melyet közel 450 tanuló ellátására és az intézményfenntartásra fordítottunk.

A bevételek százalékos kimutatása: központi költségvetésből származó normatív támogatás: 100%.

A kiadások százalékos kimutatása: közhasznú tevékenység ráfordításai: 100%. Vállalkozási tevékenység ráfordításai: 0,00%. 2005. évi közhasznú eredmény: -76 E Ft.

A közhasznúsági jelentés mellékletei:

1. Egyszerűsített mérleg
2. Kimutatás a kapott támogatásokról
3. Kimutatás a költségvetési támogatás felhasználásáról
5. Kimutatás a vagyon felhasználásáról

Feicht Ferencné s. k.,
könyvvizsgáló

Dr. Sebestyén László s. k.,
ügyvezető igazgató

Horányi Zsolt s. k.,
ügyvezető igazgató

Kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezetek közhasznú egyszerűsített éves beszámolójának mérlege

Adatok E Ft-ban

Tételszám	A tétel megnevezése	2004	Előző évek módosítása	2005
a	b	c	d	e
01.	A) Befektetett eszközök (02–05. sorok)	0		0
02.	I. Immateriális javak			
03.	II. Tárgyi eszközök			
04.	III. Befektetett pénzügyi eszközök			
05.	IV. Befektetett eszközök értékhelyesbítése			
06.	B) Forgóeszközök (07–10. sorok)	422		356
07.	I. Készletek			
08.	II. Követelések	57		0
09.	III. Értékpapírok			
10.	IV. Pénzeszközök	365		356
11.	C) Aktív időbeli elhatárolások	3000		3000
12.	ESZKÖZÖK (AKTÍVÁK) ÖSSZESEN (01+06+11. sor)	3422		3356
13.	D) Saját tőke (14–19. sorok)	2572		2496
14.	I. Induló tőke/jegyzett tőke	3000		3000
15.	II. Tőkeváltozás/eredmény	-1492		-428
16.	III. Lekötött tartalék			
17.	IV. Értékelési tartalék			
18.	V. Tárgyévi eredmény alaptevékenységből	1063		-76
19.	VI. Tárgyévi eredm. vállalkozási tevékenységből	1		0
20.	E) Céltartalékok			
21.	F) Kötelezettségek (22–23. sorok)	772		822
22.	I. Hosszú lejáratú kötelezettségek			
23.	II. Rövid lejáratú kötelezettségek	772		822
24.	G) Passzív időbeli elhatárolások	78		38
25.	FORRÁSOK (PASSZÍVÁK) ÖSSZESEN (13–20+21+24 sor)	3422		3356

Kimutatás a kapott támogatásokról 2005. év

E Ft-ban

Sorszám	Támogatás megnevezése	Támogatott cél	Támogatás összege		Változás	
			Előző évi	Tárgyévi	%	E Ft
1.	Központi költségvetési szerv	iskolafenntartás	156 462	155 856	0,4	606
2.	Elkülönített pénzalap	0	0	0	0	0
3.	Helyi önkormányzat és szervei	0	0	0	0	0
4.	Kisebbségi települési önkormányzat	0	0	0	0	0
5.	Települési önkormányzat társulása	0	0	0	0	0
6.	Magánszemély	0	0	0	0	0
7.	Egyéni vállalkozó	0	0	0	0	0
8.	Jogi személyiségű gazdasági társaság	0	0	0	0	0
9.	Jogi személyiség nélküli társaság	0	0	0	0	0
10.	Közhasznú szervezet	0	0	0	0	0
11.	Szja 1%-a (APEH)	0	0	0	0	0
12.	Egyéb	0	0	0	0	0
	Összesen		156 462	155 856	0,4	606

Kimutatás a vezető tisztségviselőknek nyújtott juttatásokról 2005. év

E Ft-ban

Sorszám	Juttatás megnevezése	Juttatás összege		Eltérés	
		Előző évi	Tárgyévi	%	E Ft
1.	Cél szerinti pénzbeli kifizetések	8280	8416	1,6	136
2.	Természetbeni juttatások	0	0	0	0
3.	szja-mentes	0	0	0	0
4.	szja-köteles	0	0	0	0
5.	Értékpapír-juttatások	0	0	0	0
6.	Tiszteletdíjak	0	0	0	0
7.	Költségtérítések	0	0	0	0
8.	Adott kölcsönök összege	0	0	0	0
9.	kamatmentes kölcsönök	0	0	0	0
10.	Egyéb juttatások	0	0	0	0
	Összesen	8280	8416	1,6	136

Kimutatás a vagyon felhasználásáról 2005. év

E Ft-ban

Sorszám	Megnevezés	Előző évi összeg	Tárgyévi összeg	Változás		Megjegyzés
				%	E Ft	
1.	Induló tőke	3000	3000	0	0	
2.	Tőkeváltozás	-1492	-428	28,6	1064	célfeladat teljesítése
3.	Tőkeváltozás csökkenésére ható tényezők	0	0	0	0	
4.	Közhasznú tevékenység tárgyévi eredménye	1063	-76	107	1139	
5.	Vállalkozási tevékenység tárgyévi eredménye	1	0	0	0	
6.	Egyéb	0	0	0	0	

Kimutatás a költségvetési támogatás felhasználásáról 2005. év

E Ft-ban

A támogatást nyújtó neve	Támogatás		Felhasználás célja	Felhasználás összege		Átvitel összege
	időpontja	összege		Előző évi	Tárgyévi	
Normatív költségvetési támogatás	2005	155 856	iskolafenntartás	156 385	155 818	38

Feicht Ferencné s. k.,
könyvvizsgáló

Horányi Zsolt s. k.,
ügyvezető igazgató

Közlemény**Eötvös József-díj adományozásáról**

A Magyar Köztársaság oktatási minisztere a 2006. évi pedagógus nap alkalmából, azoknak a pedagógusoknak, akik életpályájukkal kifejezték elkötelezettségüket a pedagógus élethivatás mellett

Eötvös József-díjat

adományoz:

dr. Bonifert Domonkosné dr. Bottyán Katalinnak, a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar Fizika Tanszéke intézetigazgató főiskolai docensének,

Herold Lászlónak, a salgótarjáni Bolyai János Gimnázium nyugalmazott igazgatójának,

dr. Szegedi Mártonnénak, a budapesti III. kerületi Szent Mihály Általános Iskola, Diákotthon és Gyermekotthon fejlesztő pedagógusának,

dr. Varga Lászlónak, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Informatikai Kar, Programozáselmélet és Szoftvertudományi Tanszék professor emeritusának.

Dr. Magyar Bálint s. k.,
oktatási miniszter

Közlemény Tessedik Sámuel-díj adományozásáról

A Magyar Köztársaság oktatási minisztere a 2006. évi pedagógus nap alkalmából, kiemelkedő kollégiumi pedagógiai munka elismeréseként

Tessedik Sámuel-díjat

adományoz:

*Agócs Lajosné*nak, a kaposvári Duráczky József Pedagógiai Fejlesztő és Módszertani Központ Hallássérültek Iskolája diákotthon-vezető igazgató-helyettesének,

*dr. Bacskai Istvánné*nak, a nyíregyházi Széchenyi István Közgazdasági Szakközépiskola kollégiumvezetőjének,

dr. Csépe Györgynek, a gyöngyösi József Attila Kollégium vezetőjének,

*Kiss Gyuláné*nak, a székesfehérvári Nemes Nagy Ágnes Kollégium nevelőtanárának

Kővári Évának, a veszprémi Pannon Egyetem Egyetemi Kollégiumok igazgatójának.

Dr. Magyar Bálint s. k.,
oktatási miniszter

**Pályázati felhívás felsőoktatási intézmény
oktatói állására**

SEMMEIWEIS EGYETEM
Humánpolitikai (Önálló) Osztály
FOGORVOSTUDOMÁNYI KAR
Gyermekfogászati és Fogszabályozási Klinika
klinikai orvosi állás

Feladat:

– részvétel a klinika gyermekfogászati és fogszabályozási betegek ellátásában, e két tárgy gyakorlati és elméleti

leti oktatásában, különös tekintettel az angol nyelvű képzésre;

– aktív tudományos munka végzése.

Pályázati feltételek:

- fogorvosi diploma,
- büntetlen előélet,
- fog- és szájbetegségek szakvizsga,
- egy idegen nyelv ismerete (állami nyelvvizsga-bizonyítvány),
- intenzív tudományos érdeklődés.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- pályázati kérelem,
- szakmai önéletrajz,
- diploma, vagy (helyben) hitelesített másolata,
- fogszakorvosi képesítés, vagy (helyben) hitelesített másolata,
- nyelvvizsga-bizonyítvány, vagy (helyben) hitelesített másolata,
- három hónapnál nem régebbi hatósági erkölcsi bizonyítvány,
- személyi adatlap és nyilatkozat, melyek beszerezhetők a Semmelweis Egyetem Humánpolitikai (Önálló) Osztályán, illetve letölthetők a www.old.sote.hu/human.c honlapról.

A szabályszerűen felszerelt pályázatot a Semmelweis Egyetem Humánpolitikai (Önálló) Osztályára (1085 Budapest, Üllői út 26., fsz. 9.) kell benyújtani az Oktatási Közlönyben történő megjelenéstől számított 30 napon belül. Elbírálásra a beadási határidő lejárta követő 30 napon belül kerül sor.

Berényi Zsuzsa s. k.

**Pályázati felhívás
nevelési-oktatói és egyéb intézmények vezetői állásaira**

A pályázat benyújtásával kapcsolatos rendelkezéseket és a pályázati feltételeket a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény, továbbá a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról rendelkező – többször módosított – 138/1992. (X. 8.) Korm. rendelet, továbbá a nevelési-oktatói intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet, illetve a közlemény szövegében feltüntetett egyéb jogszabály tartalmazza.

A jogszabályok által kötelezően előírt pályázati feltételeket az itt közölt pályázati felhívás nem tartalmazza.

Eltérő pályázati feltétel hiányában a pályázathoz az iskolai végzettség igazolására az oklevél másolatát, a büntetlen előélet igazolására erkölcsi bizonyítványt kell csatolni.

A pályázat benyújtásának határideje – ha a pályázató hosszabb időt nem határoz meg – a közzétételtől számított legalább 30 nap.

A pályázat elbírálásának határidejét a pályázati felhívásban kell meghatározni.

A pályázatokat a pályázatot meghirdető szerv címére kell benyújtani, kivéve, ha a pályázató ettől eltérő címet jelöl meg.

Rövidítések:

ÁEI: állás elfoglalásának ideje
Pbhi: pályázat benyújtásának határideje
Pehi: pályázat elbírálásának határideje
Pc: pályázat címezése
ill: illetmény
p: pótlék
tp: területi pótlék
ls: letelepedési segély
szl: szolgálati lakás
szsz: szolgálati szoba
szf: szolgálati férőhely
if: illetményföld
szgy: szakmai gyakorlat
v: végzettség
vgy: vezetői program
étkh: étkezési hozzájárulás
om: oklevélmásolat
b: erkölcsi bizonyítvány
f: felvilágosítás
ön: önéletrajz
vp: vezetői pótlék
vpr: vezetői program

Pályázati felhívás óvodavezetők, iskolaigazgató és egyéb vezetői állásokra**Óvodavezető**

A pályázatot meghirdető szerv	Meghirdetett munkahely	Képesítési és egyéb feltételek	Juttatások (Ft), illetmény, pótlék, egyéb
1.	2.	3.	4.
Burcsa Község II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola és Óvoda 5527 Burcsa, Kossuth út 61. Tel./fax: (66) 493-038	Napközi Otthonos Óvoda (iskola tagintézménye) 5527 Burcsa, Kossuth tér 9. Tel.: (66) 493-388 Óvoda tagintézménye: Kertészsziget, Béke út 2. Tel.: (66) 494-061	Felsőfokú óvodapeda- gógusi szakképesítés, 10 év óvodapedagógus- munkakörben szerzett gyak. Előny: pedagógus-szakvizsga.	ÁEI: 2006. okt. 1. Pbhi: 2006. aug. 31. Pehi: 2006. szept. 30. Juttatás: vp. 200% A pályázathoz csatolni kell az oklevelek hiteles másolatát is.
Györköny–Bikács Pusztahencse Általános Iskola és Óvoda 7045 Györköny, Fő u. 48.	Napsugár Óvoda- Kindergarten 7045 Györköny, Fő u. 477. Óvoda 7043 Bikács, Felszabadulás u. 6. Óvoda 7038 Pusztahencse, Pozsonyi u. 97.	Felsőfokú német nem- zetiségi óvodapedagó- gusi v., öt év szgy. Előny: közoktatás-veze- tői szakvizsga.	ÁEI: azonnal. A megbízás 2011. júl. 31-ig öt évre szól. Pc: Kövérné Horváth Szilvia intézményvezető Györköny– Bikács Pusztahencse Általános Iskola és Óvoda Györköny– Bikács Pusztahencse Általános Iskola és Óvoda 7045 Györköny, Fő u. 48. Tel.: (75) 352-455

1.	2.	3.	4.
Kistelek Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 6760 Kistelek, Árpád u. 1–3. Tel.: (62) 598-100	Ifjúság Téri Óvoda 6760 Kistelek, Ifjúság tér 2.	Felsőfokú óvodapeda- gógusi v., legalább ötéves óvodapedagó- gus-munkakörben szerzett szgy.	ÁEI: 2006. aug. 31. A megbízás 2011. aug. 31-ig szól. Pehi: a képviselő-testület au- gusztusi ülésén. A pályázathoz csatolni kell: képesítési feltételeket igazoló oklevél hiteles másolatát is. A pályázatot két példányban (egy eredeti és egy másolati) kell benyújtani „Óvodavezetői pályá- zat” megjelöléssel. Pc: Nagy Sándor polgármester.
Kup Község Önkormányzatának Képviselő-testülete 8595 Kup, Fő u. 76. Tel./fax: (89) 351-008	Napközi otthonos óvoda 8595 Kup, Fő u. 76.	Óvodapedagógusi fel- sőfokú iskolai v. és szakképzettség, leg- alább öt év pedagó- gus-munkakörben szerzett szgy. Előny: pedagógus-szak- vizsga, nemzetiségi v.	ÁEI: azonnal. A megbízás 2011. júl. 31-ig öt évre szól. Pehi: a pályázati és véleménye- zési határidő lejártát követő első képviseelő-testületi ülés. A pályázatot zárt borítékban, egy példányban kell benyújtani. Pc.: Kup község polgármestere
Perkupa, Varbóc, Szőlősardó, Égerszög, Teresztyene Önkormányzatának Képviselő-testülete 3756 Perkupa, Kossuth út 12.	Napközi otthonos óvoda 3756 Perkupa, Petőfi út 56.	Óvodapedagógusi v., öt év szgy. Előny: pedagógus-szakvizsga.	ÁEI: 2006. aug. 16. A megbízás 2011. aug. 15-ig öt évre szól. Pehi: 2006. aug. 15. Juttatás: magasabb vp. A pályázatot három példányban kell benyújtani. Pc., f: Vécsei Vilmos körjegyző.
Pázmány Péter Utcai Általános Iskola és Óvoda igazgatója 7634 Pécs, Pázmány Péter u. 27. Tel.: (72) 552-080 Fax: (72) 552-088	Pázmány Péter Utcai Ál- talános Iskola és Óvoda Rácvárosi Tagóvodája 7634 Pécs, Rácvárosi út 56. Tagóvoda-vezető Pázmány Péter Utcai Általános Iskola és Óvoda Istenkúti Tagóvodája 7634 Pécs, Nagydeindoli út 2/2. Tagóvoda-vezető	Főiskolai v. Öt év óvodapedagógus- munkakörben szerzett szgy. Előny: közoktatás-vezetői szak- vizsga, vezető óvodapedagógusi képe- sítés.	ÁEI: 2006. nov. 15. A megbízás öt évre szól. Pehi: 2006. okt. 15. Pc: Pázmány Péter Utcai Általános Iskola és Óvoda igazgatója.
Általános Művelődési Központ Sárszentmiklós 7003 Sárbogárd, Köztársaság út 171–173.	Kippkopp Óvoda ÁMK Óvoda intézményegység- vezető	Felsőfokú óvodapeda- gógiai szakképesítés, legalább öt év szgy.	ÁEI: azonnal. Pehi: a pályázat benyújtását követő 30 nap. PC: ÁMK igazgatója

1.	2.	3.	4.
Közös Igazgatású Közoktatási Intézmény Óvoda-, Általános- és Zeneiskola Igazgatótanácsa 3377 Szihalom, Hunyadi u. 138.	Óvodavezető	Felsőfokú szakirányú képesítés, öt év szgy.	ÁEI: 2006. szept. 1. A megbízás 2011. aug. 15-ig öt évre szól. Pbhi: a megjelenést követő 30. nap 16 óráig. Pehi: 2006. aug. 20. A pályázathoz csatolni kell: részegységek vezetésére vonatkozó ötéves program. Pc: KIKI Óvoda, Általános- és Zeneiskola igazgatója f: tel.: (36) 492-120
Tiszalúc Nagyközség Önkormányzatának Képviselő-testülete 3565 Tiszalúc, Kossuth tér 3. Tel.: (46) 398-311, (46) 398-495	Önálló Napközi Otthonos Óvoda 3565 Tiszalúc, Gyöngyvirág u. 1.	Szakirányú felsőfokú képesítés, legalább 10 éves szgy.	ÁEI: 2006. szept. 1. A megbízás 2011. aug. 31-ig szól. Pehi: 2006. aug. 29. Pc: Tiszalúc nagyközség polgármestere.

Iskolaigazgató

A pályázatot meghirdető szerv	Meghirdetett munkahely	Képesítési és egyéb feltételek	Juttatások (Ft), illetmény, pótlék, egyéb
1.	2.	3.	4.
Általános Művelődési Központ 5920 Csorvás, István király u. 34.	Alapfokú művészeti iskolai intézmény- egység-vezető	Zeneművészeti főisko- lai v., minimum öt év szgy., vezetői gyakor- lat.	ÁEI: azonnal. Pehi: a benyújtási határidő lejár- tát követő 15 nap. Juttatás: étkh. f: Bencsik János intézményvezető Tel.: (66) 258-078
Biatorbágy Nagyközség Képviselő-testülete	Biatorbágyi Általános Iskola igazgató, magasabb vezető 2051 Biatorbágy, Szentháromság tér 6.	Pedagógus-munkakör betöltéséhez szükséges felsőfokú iskolai végzettség és szakképzettség, pedagógus-szakvizsga, legalább 5 éves szakmai gyakorlat, magyar állampolgárság, büntetlen előélet	ÁEI: a pályázat elbírálása után azonnal. Pbhi: az Oktatási Közlönyben való megjelenéstől számított 30. nap. A megbízás 5 évre szól. Bérezés a Kjt., valamint Biatorbágy Nagyközség Képviselő-testületének rendeletkezései alapján kerül meghatározásra. Sz. ön., bizonyítványok hiteles másolata, három hónapnál nem régebbi erkölcsi b., vezetői program és iskolafejlesztési elképzelések, nyilatkozat arról, hogy a pályázati anyagot az eljárásban résztevők megismerhetik. Pc.: Biatorbágy nagyközség polgármestere 2051 Biatorbágy, Baross Gábor u. 2/a f: tel.: (23) 310-174

1.	2.	3.	4.
<p>Etes Községi Önkormányzatának Képviselő-testülete 3136 Etes, Rákóczi u. 94.</p>	<p>Etes-Litka Általános Iskola és Napközi Otthonos Óvoda 3136 Etes, Iskola u. 5.</p>	<p>Főiskolai szintű tanári v. és szakképzettség, legalább öt év pedagógus-munkakörben szerzett szgy., pedagógus-szakvizsga. Előny: általános iskolai intézményben szerzett vezetői gyakorlat.</p>	<p>ÁEI: 2006. aug. 16. A megbízás 2011. aug. 15-ig öt évre szól. Pehi: 2006. aug. 15. A pályázathoz csatolni kell: szakképesítést igazoló oklevelek közjegyző által hitelesített másolatait is. A pályázatot zárt borítékban „Igazgatói pályázat” megjelöléssel kell benyújtani. Pc: Etes Községi Önkormányzat polgármestere. f. tel.: (32) 446-446</p>
<p>Györköny-Bikács Pusztahencse Általános Iskola és Óvoda 7045 Györköny, Fő u. 48.</p>	<p>Általános iskola 7045 Györköny, Fő u. 48. Általános iskola 7038 Pusztahencse, Pozsonyi u. 97.</p>	<p>Felsőfokú általános iskolai pedagógus v., öt év szgy. Előny: közoktatási vezető szakvizsga</p>	<p>ÁEI: azonnal. A megbízás 2011. júl. 31-ig öt évre szól. Pc: Kövérné Horváth Szilvia intézményvezető Györköny-Bikács Pusztahencse Általános Iskola és Óvoda Tel.: (75) 352-455</p>
<p>Baranya Megyei Önkormányzat Nagy László Gimnáziuma, Szakközépiskolája, Szakiskolája és Kollégiuma Igazgatótanácsa 7300 Komló, Alkotmány u. 2. Tel.: (72) 482-261 Fax: (72) 483-769</p>	<p>Gimnázium 7300 Komló, Gorkij u. 2.</p>	<p>Egyetemi v., legalább öt éves pedagógus-munkakörben eltöltött gyak. Előny: vezetői gyak., közoktatási vezetői szakvizsga.</p>	<p>ÁEI: sikeres pályázat esetén az igazgatótanács döntését követően. A megbízás öt évre szól. Pehi: 2006. szept. 30. Juttatás: vp.</p>
<p>Rábacsanak Községi Képviselő-testülete 9313 Rábacsanak, Hunyadi u. 43. Tel.: (96) 285-317</p>	<p>Általános iskola</p>	<p>Szakirányú főiskolai v., öt év szgy.</p>	<p>ÁEI: 2006. aug. 15. A megbízás 2011. aug. 15-ig öt évre szól. Pehi: a benyújtási határidőt követő első testületi ülés. A pályázathoz csatolni kell: hitelesített om. A pályázatot írásban kell benyújtani. Pc: Telekesi József polgármester</p>
<p>Közös Igazgatású Közoktatási Intézmény Óvoda, Általános- és Zeneiskola Igazgatótanácsa 3377 Szihalom, Hunyad u. 138.</p>	<p>Zeneiskola-vezető</p>	<p>Felsőfokú szakirányú képesítés, öt év szgy.</p>	<p>ÁEI: 2006. szept. 1. A megbízás 2011. aug. 15-ig öt évre szól. Pbhi: a megjelenést követő 30. nap 16 óra. Pehi: 2006. aug. 20. Pc: KIKI Óvoda, Általános- és Zeneiskola igazgatója f. Tel.: (36) 492-120</p>

Egyéb vezetői állások

A pályázatot meghirdető szerv	Meghirdetett munkahely	Képesítési és egyéb feltételek	Juttatások (Ft), illetmény, pótlék, egyéb
1.	2.	3.	4.
Óvoda, Általános Iskola és Módszertani Intézmény 1164 Budapest, Szabadföld út 7.	Pedagógiai Szolgáltató Szervezet Tagintézmény-vezető	Egyetemi szintű pedagógus v., szakképzettség, legalább 10 év megfelelő szgy. Előny: szakmai szolgálatban szerzett tapasztalat és szakvizsga.	ÁEI: 2006. aug. 28. Pehi: a benyújtási határidőt követő 30 nap. Juttatás: 100% illetménypótlék Pc: Óvoda, Általános Iskola és Módszertani Intézmény igazgatója f: Rózsáné Czigány Enikő igazgató
Károlyi Mihály Magyar–Spanyol Tannyelvű Gimnázium 1191 Budapest, Simonyi Zsigmond u. 33.	Gazdasági vezető	Felsőfokú szakirányú v., előny: oktatási intézményben, vagy költségvetési szervnél szerzett legalább hároméves gyakorlat.	ÁEI: 2007. jan. 1. Pehi: 2006. nov. 30. Juttatás: vp. 150% étkh. Pc: dr. Cselik Ágnes igazgató
Lőrinci város Önkormányzatának Képviselő-testülete 3022 Lőrinci, Szabadság tér 26.	Lőrinci Városi Szociális Ellátó és Gyermekjóléti Intézmény 3022 Lőrinci, Erőmű tér 37. Intézményvezető Az intézmény integrált szociális intézmény, önállóan gazdálkodó és az alábbi ellátásokat nyújtja: Szociális alapszolgáltatás: – központi étkeztetés, – házi segítségnyújtás, – nappali ellátás, – szociális információs szolgáltatás, – családsegítés, – gyermekjóléti szolgálat. Idősek Otthona (20 fős) bentlakásos Védőnői szolgálat (Lőrinci, Bem. u. 4.) Kistérségi mikroközpontú feladatok	Az 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet 3. sz. mellékletében és a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 2. sz. melléklete szerinti szakirányú felsőfokú szakképzettség, legalább öt év felsőfokú végzettséget vagy felsőfokú szakmai képesítést igénylő, gyermekvédelmi, a szociális ellátás, ill. a közoktatás területén végzett munkakörben szerzett szgy. Előny: vezetői gyakorlat.	ÁEI: 2006. szept. 1. A megbízás 2011. aug. 31-ig öt évre szól. Pbhi: a Szociális Közlönyben történő megjelenéstől számított 30 nap. Pehi: a benyújtást követő 30 napon belül, ill. a legközelebbi, munkatervbe beütemezett képviselő-testületi ülés. Juttatás: 300% vp. A pályázathoz csatolni kell: nyilatkozat arról, hogy személyes adatai pályázatot általi kezeléséhez hozzájárul, illetve, hogy zárt vagy nyílt ülésen kéri a pályázat elbírálását. A szociális szakvizsga-bizonyítvány másolatát, vagy a pályázó nyilatkozatát arról, hogy a kinevezését követően két éven belül vállalja a szociális szakvizsga letételét. A pályázatot „Szociális intézményvezetői pályázat” megjelöléssel kell benyújtani. Pc., f: Víg Zoltán polgármester. Tel.: (37) 388-155

1.	2.	3.	4.
<p>Szeged Megyei Jogú Város Közgyűlése 6720 Szeged, Széchenyi tér 10.</p>	<p>Szeged Megyei Jogú Város Bölcsődéi Igazgatósága Igazgató</p>	<p>A 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 2. számú mellékletének I/2. A) pontjában a bölcsődéi igazgatóság magasabb vezetője számára meghatározott képesítés szociális szakvizsga, vagy a magasabb vezetői megbízást követő két éven belüli letétele, legalább öt év felsőfokú végzettséget vagy felsőfokú szakmai képesítést igénylő, a gyermekvédelem, a szociális ellátás, ill. a közoktatás területén végzett munkakörben szerzett szgy.</p>	<p>ÁEI: 2006. okt. 1. A megbízás 2011. szept. 30-ig öt évre szól. Pbhi: a Szociális Közlönyben történő közzétételt követő 30 napon belül. Pehi: a pályázat benyújtási határidejét követő 60. nap, illetve az azt követő közgyűlés napja. A pályázat elbírálásáról a közgyűlés döntését követően értesítjük a pályázókat. Juttatás: regionális módszertani feladatok ellátására tekintettel: 300% magasabb vp. ill. megállapodás szerint. A pályázatnak tartalmaznia kell: a pályázó szakmai gyakorlatát is tartalmazó szakmai életrajzát (pontos személyi adatokkal), az intézmény vezetésére vonatkozó programot a szakmai helyzet-elemzésre épülő fejlesztési elképzeléssel (vpr., regionális módszertani bölcsődéi feladatok ellátásával kapcsolatos elképzelések). A pályázati feltételekkel, eljárással, a pályázat benyújtásával kapcsolatos rendelkezéseket a 257/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet 3. §, 4. §-a tartalmazza. f: Polgármesteri Hivatal Szociális, Családvédelmi és Egészségügyi Irodáján, Novkov Veszélinka irodavezető. Tel.: (62) 564-312. A pályázók pályázatuk elkészítéséhez megtekinthetik az intézmény alapító okiratát, SZMSZ-ét, szakmai programját, a 2005., 2006. évi költségvetését, továbbá lehetőségük lesz az intézmény megismerésére is. Pc: Szeged Megyei Jogú Város polgármesterének címezve, a Polgármesteri Hivatal Személyzeti Osztályára nyújtható be három példányban 6720 Szeged, Széchenyi tér 10.</p>

Pályázati felhívás pedagógus-álláshelyek betöltésére

A pályázat benyújtásával kapcsolatos rendelkezéseket és a pályázati feltételeket a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény, továbbá a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról rendelkező – többször módosított – 138/1992. (X. 8.) Korm. rendelet, továbbá a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet, illetve a közlemény szövegében feltüntetett egyéb jogszabály tartalmazza.

A jogszabályok által kötelezően előírt pályázati feltételeket az itt közölt pályázati felhívás nem tartalmazza.

Eltérő pályázati feltétel hiányában a pályázathoz az iskolai végzettség igazolására az oklevél másolatát, a büntetlen előélet igazolására erkölcsi bizonyítványt kell csatolni.

A pályázat benyújtásának határideje – ha a pályáztató hosszabb időt nem határoz meg – a közzétételtől számított legalább 30 nap.

A pályázat elbírálásának határidejét a pályázati felhívásban kell meghatározni.

A pályázatokat a pályázatot meghirdető szerv címére kell benyújtani, kivéve, ha a pályáztató ettől eltérő címet jelöl meg.

Rövidítések:

ÁEI: állás elfoglalásának ideje

Pbhi: pályázat benyújtásának határideje

Pehi: pályázat elbírálásának határideje

Pc: pályázat címezése

ill: illetmény

p: pótlék

tp: területi pótlék

ls: letelepedési segély

szl: szolgálati lakás

szsz: szolgálati szoba

szf: szolgálati férőhely

if: illetményföld

szgy: szakmai gyakorlat

v: végzettség

étkh: étkezési hozzájárulás

om: oklevélmásolat

b: erkölcsi bizonyítvány

f: felvilágosítás

ön: önéletrajz

Óvodapedagógus

A pályázatot meghirdető szerv	Meghirdetett munkahely	Képesítési és egyéb feltételek	Juttatások (Ft), illetmény, pótlék, egyéb
1.	2.	3.	4.
Bátai Általános Művelődési Központ 7149 Bába, Fő u. 174.	ÁMK Óvoda 7149 Bába, Óvoda u. 4.	Felsőfokú óvodapedagógusi v.	ÁEI: 2006. szept. 1. Pehi: a pályázat lejártát követő 30 napon belül. Juttatás: tp.
Györköny-Bikács Pusztahercse Általános Iskola és Óvoda 7045 Györköny, Fő u. 48.	Napsugár Óvoda-Kindergarten 7045 Györköny, Fő u. 477.	Felsőfokú óvodapedagógusi v. Előny: német nemzetiségi óvónői v.	ÁEI: 2006. aug. 16. Pc: Kövérné Horváth Szilvia intézményvezető Tel.: (75) 352-455
Gyöngyszem Óvoda 2870 Kisbér, Deák F. u. 4.	Óvodapedagógus	Felsőfokú óvodapedagógusi szakképesítés	ÁEI: 2006. okt. 24. A megbízás határozott időre szól. Pehi: 2006. szept. 1. Pc: Csóréné Ladányi Edit óvodavezető

1.	2.	3.	4.
Kispatak Óvoda Nagykovácsi, Dózsa Gy. u. 39.	Óvodapedagógus	Felsőfokú óvodapedagógusi v.	ÁEI: 2006. szept. 1. f: telefonon, vagy személyesen Kiszelné Mohos Katalin óvodavezetőnél Tel.: (26) 389-305, (30) 244-3721
Napközi otthonos óvoda 2071 Páty, Iskola u. 18. Tel.: (23) 343-581 Fax: (23) 555-071	Óvodapedagógus (szerződéses állás)	Főiskolai v.	ÁEI: 2006. aug. 21. Juttatás: étkh., útiköltség-térítés Pc: Lakos Tamásné óvodavezető. Jelentkezés írásban.
Püspök-kertvárosi Óvoda 8000 Székesfehérvár, Püspök-kertváros ln. 46. Tel.: (22) 306-627	Óvodapedagógus	Felsőfokú v., főiskolai óvodapedagógusi v., előny: környezetvédelmi nevelési program ismerete, ezen a területen szerzett gyakorlat, ECDL számítógépezői v. és gyakorlat	ÁEI: 2006. szept. 1. A pályázatot postai úton, ajánlott küldeményben lehet benyújtani. Pc: Kovács Lászlóné óvodavezető 8000 Székesfehérvár, Lövölde u. 5H I/1.

Tanító, tanár

A pályázatot meghirdető szerv	Meghirdetett munkahely	Képesítési és egyéb feltételek	Juttatások (Ft), illetmény, pótlék, egyéb
1.	2.	3.	4.
Szent Imre Keresztény Általános Iskola és Gimnázium 2660 Balassagyarmat, Szabó Lőrinc u. 1.	Angolnyelv szakos tanár	Főiskolai vagy egyetemi v.	ÁEI: 2006. aug. 16. Juttatás: étkh., utazási költség 80%-ának térítése. Pc: Melo Ferenc igazgató Tel.: (35) 301-982, (35) 500-260
Perczel Mór Közgazdasági Szakiskola, Gimnázium és Kollégium 7150 Bonyhád, Szabadság tér 18.	Magyar-német szakos tanár német szakos tanár angol szakos tanár	Egyetemi v.	ÁEI: 2006. aug. 15. Pc: Petz Józsefné igazgató Tel./fax: (74) 451-424
Corvin Mátyás Gimnázium és Műszaki Szakközépiskola 1165 Budapest, Mátyás király tér 4.	Informatika szakos tanár Matematika-informatika szakos tanár Informatika szakos tanár	Hardverismeretek Pályakezdő Pályakezdő	ÁEI: 2006. aug. 15. Tel.: 407-9900 Fax: 407-2405
Budapest III. Ker. Óbuda-Békásmegyer Önkormányzat Első Óbudai Általános Iskola	Könyvtár szakos tanár	Főiskolai vagy egyetemi v.	ÁEI: 2006. aug. 21. A kinevezés előreláthatólag határozott időre 2008. jún. 30-ig szól. Pbhi: folyamatos

1.	2.	3.	4.
1033 Budapest, Vörösvári út 93.			Pc: Fetterné Szőnyi Éva igazgató f: tel.: 388-6900, 367-2410
Magyar Hajózási Szakközépiskola és Szakiskola 1131 Budapest, Jász u. 155. Tel.: 329-9290, 340-8346	Informatika–bármely, informatika–angol szakos tanár	Egyetemi v.	ÁEI: 2006. aug. 28. Pc: Somogyi István igazgató
Öveges József Gyakorló Középiskola és Szakiskola 1118 Budapest, Beregszász út 10.	Műszaki szakoktató	Műszaki szakoktató	ÁEI: 2006. aug. 28.
Egressy Béni Alapfokú Művészetoktatási Intézmény Zeneművészeti Szakközépiskola 1211 Budapest, Rákóczi F. Tel.: 276-5774, (30) 981-1237	Zongoratanár, gitárta- nár, modern-kortárs- tánc tanár, kerámia tanár, magyar–történe- lem szakos tanár, ma- gyar–művészettörténet szakos tanár, angol sza- kos tanár	Szakirányú főiskolai, vagy egyetemi v.	
Buzsáki Általános Iskola és Napközi Otthonos Óvoda 8695 Buzsák, Fő tér 2. Tel./fax: (85) 530-062	Magyar–ének, vagy magyar–német szakos tanár	Szakirányú főiskolai v.	ÁEI: 2006. aug. 16. A kinevezés határozatlan időre szól. Juttatás: szl., étkh. Pc: Góz Mihály igazgató
Bem József Műszaki Szakközép- és Szakiskola 2700 Cegléd, Jászberényi út 2. Tel.: (53) 505-350	Villamosmérnök Villamosipari szakoktató Ruhaiipari szakoktató Építőmérnök, vagy építészmérnök Magyar–német szakos tanár	Főiskolai vagy egyete- mi v. Erősáramú/ villamosmérnök Főiskolai v., villamos- ipari szakoktató, vagy érettségi+5 év szgy. főiskolai v., ruhaiipari szakoktató Egyetemi vagy főisko- lai v.	ÁEI: 2006. szept. 1. Pc: Jankovics István igazgató
Csajági Református Általános Iskola 8163 Csajág, Szabadság u. 1–3. Tel.: (88) 440-117 e-mail: suli@altisk- csajag.sulinet.hu	Testnevelés–mate- matika szakos tanár Napközis nevelő	Főiskolai v. Főiskolai v. Előny: tanítói v., matematika műveltségi területtel	ÁEI: 2006. aug. 16. Juttatás: szl., étkh.

1.	2.	3.	4.
Gyóni Géza Általános Iskola 2373 Dabas-Gyón, Szőlő u. 2. Tel./fax: (29) 367-391	Gyógypedagógus Tanító Angol–magyar, vagy angol–testnevelés sza- kos tanár	Gyógypedagógia tanári képesítés Könyvtár műveltségi területen végzett képe- sítéssel Általános iskolai tanári képesítés	ÁEI: 2006. szept. 1.
Beszédes József Óvoda Általános Iskola Gyógypedagógiai Tagozat, Alapfokú Művészetoktatási Intéz- mény és Szakiskola 7020 Dunaföldvár, Templom u. 9.	Magyar–történelem szakos általános iskolai tanár Gitár szakos tanár Ének-zene szakos álta- lános iskolai tanár	Szakirányú felsőfokú szakképesítés	ÁEI: 2006. szept. 1. Pc: Petrovics Józsefné igazgató
Radnóti Miklós Gimnázium 2129 Dunakeszi, Bazsanth Vince u. 10.	Francia–angol vagy matematika szakos ta- nár (szerződéssel) Matematika–fizika vagy informatika sza- kos tanár (szerződéssel) Matematika–angol, vagy francia szakos ta- nár (szerződéssel)		ÁEI: 2006. aug. 28. f: Tel.: (27) 342-212
Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakközépiskola és Szakiskola 2400 Dunaújváros, Kossuth L. u. 10/a.	Tanár Ruhaipari anyag- és áruismeret, ruhaipari géptan, ruhaipari tech- nológia, szabásszakrajz, modellrajz és stílustan, modellezési gyakorlat tantárgyak tanítására	Könnyűipari műszaki főiskolai v.	f: az iskola titkárságán szemé- lyesen, vagy telefonon Tel.: (25) 410-254, (25) 402-192
Bocsor István Gimnázium 8130 Enying, Petőfi S. u. 12.	Történelem–földrajz szakos tanár	Egyetemi v.	ÁEI: 2006. aug. 16. Juttatás: albréti hozzájárulás Tel.: (22) 372-218
Tolnai Lajos Német Nemzetiségi és Kéttanyelvű Gimnázium 7064 Gyöngy, Rákóczi u. 555.	Angol–informatika és magyar–angol, vagy magyar–informatika szakos tanár	Egyetemi v.	ÁEI: 2006. aug. 15. f: igazgató Tel.: (74) 448-012, (74) 548-018

1.	2.	3.	4.
Ráday Pál Általános Művelődési Központ, Általános Iskola 6326 Harta, Bajcsy-Zsilinszky u. 4.	Német–bármely szakos tanár	Főiskolai v.	ÁEI: 2006. aug. 16. Juttatás: szl. megoldható Tel.: (78) 407-020, (70) 382-3006
Varga Domokos Általános Művelődési Központ 6090 Kunszentmiklós, Damjanich u. 7.	Gyógypedagógus	Szakirányú egyetemi vagy főiskolai v.	ÁEI: 2006. szept. 1. Pehi: 2006. aug. Juttatás: gyógypedagógiai pótlék Pc: Horváth Tibor igazgató Tel.: (76) 351-344
Marcali Szakképző Iskola 8700 Marcali, Hősök tere 3.	Angol–bármely, magyar–bármely szakos tanár	Szakirányú egyetemi v.	ÁEI: 2006. szept. 1. Pc: Bodrogi Csaba igazgató
Békés Megyei Mezőhegyesi Szakképző Iskola és Kollégium 5820 Mezőhegyes, Kozma Ferenc u. 23. Tel.: (68) 466-006	Mezőgazdasági gépész OKJ-s képzéshez gyakorlati oktató Villanyszerelő gyakorlati oktató (OKJ-képzés) vagy Villanyszerelő OKJ-s képzés szakelméleti tantárgyak tanításához	Felsőfokú szakirányú v. öt év szgy. Előny: műszaki tanári, szakoktatói vagy pedagógiai v. Műszaki tanári vagy mérnök-tanári v.	ÁEI: 2006. aug. 15. Juttatás: étkh. Pc: Csanádi István igazgató
Andrássy Gyula Szakközépiskola 3530 Miskolc, Soltész Nagy K. u. 10.	Angol–történelem, vagy angol–magyar szakos tanár fizika–bármely szakos tanár	Egyetemi v.	ÁEI: 2006. aug. 25. Pehi: 2006. aug. 15.
Nagykovácsi Általános Iskola 2094 Nagykovácsi, Kossuth u. 101. Tel./fax: (26) 389-922 e-mail: altiskola@freemail.hu	Matematika–kémia szakos tanár Gyógypedagógus-logopédus szakos tanár		ÁEI: 2006. aug. 21. Pbhi: 2006. aug. 21.
Petrovay Általános Iskola 5065 Nagykovácsi, Rákóczi u. 22–24.	Matematika–kémia szakos tanár oligofrénpedagógiai szakos gyógypedagógiai tanár tanító		ÁEI: 2006. szept. 1. Juttatás: szl. (helyben lakás kívánatos), étkh. Pc., f: dr. Győri-Nagy Sándor mb. igazgató
Patay István Általános Iskola 4564 Nyírmada, Honvéd út 36.	Német–történelem, vagy angol–történelem szakos tanár		ÁEI: 2006. aug. 16. Tel./fax: (45) 592-016

1.	2.	3.	4.
Cziffra György Alapfokú Művészetoktatási Intézmény 2085 Pilisvörösvár, Szabadság út 21.	Klarinét, szaxofon tanár (félállásban)	Felsőfokú szakirányú v.	ÁEI: 2006. szept. 1. Juttatás: étkh., útiköltség-térítés f: tel.: (26) 332-218
Petőfi Sándor Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium 7000 Sárbogárd, József A. út 4. Tel.: (25) 508-950	Matematika–fizika szakos tanár	Egyetemi v.	ÁEI: 2006. aug. 15. Juttatás: szl, étkh. Pc: Boda János igazgató
Tinódi Sebestyén Gimnázium és Idegenforgalmi, Vendéglátói Szakközépiskola 9600 Sárvár, Móricz Zs. u. 2. Tel.: (95) 321-245	Idegenforgalmi szaktanár (határozott időre)	Egyetemi vagy főisko- lai v.	ÁEI: 2006. aug. 15. Pc: igazgató
Kossuth Lajos Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény 6230 Soltvadkert, Bocskai u. 2. Tel.: (78) 483-505	Zongoratanár részmunkaidőre, furulya–fuvولاتanár részmunkaidőre, hegedűtanár részmun- kaidőre		ÁEI: 2006. szept. 1.
Kossuth Lajos Általános Iskola Szabadegyháza, Felszabadulás u. 63–65.	Angol–magyar, vagy angol–bármely szakos tanár		ÁEI: 2006. aug. 16. f: Tel.: (25) 509-527, (25) 509-537
Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola 5000 Szolnok, Baross G. u. 43.	Angol–bármely szakos tanár (aki kéttanítási nyelvű osztályokban is tanítana)	Egyetemi v.	Pc.: dr. Lengyel Erzsébet igazgató
II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola 2461 Tárnok, Iskola u. 1. Tel./fax: (23) 389-040 e-mail: Rakoczi@axelero.hu	Matematika–fizika szakos tanár		ÁEI: 2006. szept. 1. Juttatás: étkh. Szl. nincs

1.	2.	3.	4.
Áprily Lajos Általános és Alapfokú Művészeti Iskola 2025 Visegrád, Rév u. 2.	Német nemzetiségi nyelv szakos tanár (félállásban) Ének szakos tanár (félállásban) Gitár szakos tanár félállásban	Felsőfokú szakirányú pedagógus v. Előny: földrajz vagy angol szakpár Felsőfokú szakirányú pedagógus. v Előny: szolfézs-karvezetés szak Felsőfokú szakirányú pedagógus v. Előny: régi zene iránti elkötelezettség	ÁEI: 2006. aug. 25. Juttatás: étkh., ill. étkezési lehetőség, utazásiköltség-térítés.

Egyéb állások

A pályázatot meghirdető szerv	Meghirdetett munkahely	Képesítési és egyéb feltételek	Juttatások (Ft), illetmény, pótlék, egyéb
1.	2.	3.	4.
Bókay János Humán Kéttannyelvű Szakközépiskola, Szakiskola és Gimnázium 1086 Budapest, Csobánc u. 1.	Szabadidő-szervező	Középiskolai tanári v. Előny: angolnyelv-tudás, társadalomtudományi, humán tantárgyi irányú tanári v.	ÁEI: 2006. aug. 28. Tel.: 313-1674
Dr. Hetényi Géza Humán Középiskola 1115 Budapest, Thallóczy Lajos u. 1.	Könyvtáros	Egyetemi v.	ÁEI: 2006. aug. 15. f: tel.: 464-3157
Nevelési Tanácsadó 4400 Nyíregyháza, Krúdy köz 4–10. Tel./fax: (42) 594-130	Logopédus (nyíregyházi központú kistérségi feladatellátásra 12 km-en belüli körzetben) szurdopedagógus-logopédus állás (nyíregyházi központú feladatellátásra)	Szakirányú főiskolai v.	ÁEI: 2006. szept. 1. Juttatás: pótlék: különleges szakértelmet igénylő tevékenység szerint
Béke Ligeti Általános Iskola és Speciális Szakiskola 8900 Zalaegerszeg, Béke ligeti út 6.	Logopédus	Gyógynevelési főiskolai v., logopédus szakképesítés	ÁEI: 2006. szept. 1. A megbízás határozatlan időre szól.

Zárás után érkezett pályázati felhívások**Pótjelentkezési felhívás az Országos Munkavédelmi Képző és Továbbképző Kft. munka- és tűzvédelmi szakképzéseire**

2006/2007-es tanév

FMK Nyilvántartási szám: 01-0182-05

Intézmény-akkreditációs lajstromszám: 0477

I. Felsőfokú munkavédelmi szakirányú továbbképzés

A továbbképzés a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem és az OMKT Kft. együttműködésének a keretében indul.

Jelentkezési feltétel: egyetemi illetve főiskolai végzettség,

Képzési idő: 5 félév.

A tanulmányok elvégzése után tett sikeres záróvizsga esetén a hallgatók *felsőfokú munkavédelmi szakirányú képzést igazoló oklevelet* kapnak. Az oklevél munkavédelmi szakképzéshez kötött *munkakörök betöltésére*, illetve munkabiztonsági szaktevékenység ellátására jogosít, egyben alapfeltétele a munkavédelmi szakértői igazolvány megszerzésének is.

II. Munkavédelmi technikus szakképzés (Országos Képzési Jegyzék száma: 53 5499 01)

Jelentkezési feltételek:

- műszaki jellegű szakközépiskolai, vagy műszaki ismeretet nyújtó képzésen szerzett képesítés, vagy
- műszaki technikus végzettség, vagy
- érettségi bizonyítvány és műszaki jellegű szakmunkás-bizonyítvány, vagy
- érettségi és a MÁV felsőfokú forgalmi és kereskedelmi tanfolyamain szerzett végzettség, vagy
- érettségi és postaforgalmi képesítés.

Képzési idő: 2 félév (250 óra)

A tanulmányokat követően sikeres záróvizsgát tett hallgatók *munkavédelmi technikus bizonyítványt* kapnak, mely bizonyítvány középfokú munkavédelmi szakképzéshez kötött *munkakörök betöltésére*, illetve munkabiztonsági szaktevékenység ellátására jogosít.

III. Tűzvédelmi előadó szakképzés (Országos Képzési Jegyzék száma: 52 8915 02)

Jelentkezési feltétel: középiskolai végzettség.

Képzési idő: 2 félév (324 óra).

A tanulmányokat követően sikeres záróvizsgát tett hallgatók *tűzvédelmi előadó bizonyítványt* kapnak, mely bizonyítvány középfokú tűzvédelmi szakképzéshez kötött *munkakörök betöltésére* jogosít.

IV. Munkavédelmi és tűzvédelmi szakképzések

A tanrendek összehangolásával mind az I., mind a II. pontokban felsorolt munkavédelmi szakképzésekre jelentkezők részére az OMKT Kft. lehetőséget biztosít arra, hogy a munkavédelmi tanulmányaikkal egyidejűleg a III. pontban szereplő tűzvédelmi előadó szakképzésben is részt vegyenek.

Általános tudnivalók

a) Valamennyi szakképzés 2006. szeptemberében indul az OMKT Kft. székhelyén Budapesten.

b) Pótjelentkezési határidő: 2006. augusztus 18.

c) Jelentkezni az OMKT Kft. jelentkezési lapján lehet, melyek beszerezhetők személyesen

– az OMKT Kft.-ben (1111 Budapest, Műgyetem rkp. 9. „R” ép. II. em. 216; 218), vagy

– a Munkabiztonsági Felügyelőségek regionális központjaiban,

illetve igényelhetők levélben vagy telefonon. A II. és III. pontokban felsorolt képzések jelentkezési lapja letölthető a www.omkt.bme.hu weboldaltól is.

d) Részletes információkat a jelentkezési laphoz mellékelte tájékoztató, valamint az említett honlap tartalmazza.

Szóbeli felvilágosítást ad

– a felsőfokú munkavédelmi szakképzésről: Bogenfürst Ferencné a 453-3610 telefonon,

– a középfokú munkavédelmi szakképzésről: Szilágyiné Mihály Gyöngyi a 463-4396 telefonon,

– a tűzvédelmi előadó szakképzésről: Mészárosné Margittay Katalin a 463-2709 telefonon.

Dr. Káro György s. k.,
ügyvezető igazgató

Pályázati felhívás
felsőoktatási intézmény vezetői álláshelyére
Az Eötvös Loránd Tudományegyetem pályázatot hirdet a Pedagógiai és Pszichológiai Karon
nemzetközi és tudományos dékánhelyettesi feladatok ellátására.

A pályázónak meg kell felelnie azon követelményeknek, és alkalmasnak kell lennie azon feladatok ellátására, amelyeket a hatályos jogszabályok, az ELTE Szervezeti- és Működési Szabályzata számára meghatároz.

A dékánhelyettes feladata lesz a kar fejlesztési projektjeinek és pályázatainak előkészítése, koordinálása, ellenőrzése, beleértve a hazai és nemzetközi, az oktatásfejlesztési és kutatási terveket, a karon belüli és társintézményekkel zajló együttműködési formákat.

Pályázhat az ELTE PPK-án főállású egyetemi vagy főiskolai tanár, illetve egyetemi docens, aki a feladat ellátásához szükséges, több nyelvre kiterjedő, magas szintű kommunikációs képességekkel rendelkezik, legalább 10 éve végez egyetemi oktató és kutatómunkát, és ennek birtokában kellő szervezeti és személyi áttekintéssel rendelkezik, hazai és nemzetközi munkakapcsolatokban dokumentálható eredményeket tud felmutatni.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

– a pályázó munkahelyét és beosztását,

– eddigi szakmai és vezetői munkájának részletes leírását, a jelölt vezetői feladatokkal kapcsolatos terveit és a megvalósításukra vonatkozó elgondolásait. A pályázat elbírálásának érdemi szempontja a dékánhelyettesi tervek tatalmi illeszkedése a dékáni koncepció kereteibe.

A pályázókról a Kari Tanács az ELTE SzMSz-nek megfelelően, a benyújtott pályázatok alapján véleményt nyilvánít. A dékánhelyettest az ELTE PPK dékánja bízza meg.

A dékánhelyettesi megbízási 2006. szeptember 1-jétől 3 évre szól és az ELTE SzMSz 117. §-ában foglaltak figyelembevételével kerül kiadásra.

A pályázattal kapcsolatos egyéb információt az ELTE PPK Dékáni Titkárságának vezetője, dr. Torzsa Éva ad (telefon: 461-4526; 461-4500/3805).

A pályázatokat az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Dékáni Titkárságára (1075 Budapest, VII. Kazinczy u. 23–27., I. em. 102.) kell a megjelenéstől számított 30 napon belül benyújtani.

A pályázatok elbírálásának határideje a benyújtástól számított legfeljebb 60 nap.

Dr. Klinghammer István s. k.,
rektor

Pályázati felhívás
óvodavezetői, iskolaigazgatói és egyéb vezetői állásokra

A pályázat benyújtásával kapcsolatos rendelkezéseket és a pályázati feltételeket a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény, továbbá a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról rendelkező – többször módosított – 138/1992. (X. 8.) Korm. rendelet, továbbá a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet, illetve a közlemény szövegében feltüntetett egyéb jogszabály tartalmazza.

A jogszabályok által kötelezően előírt pályázati feltételeket az itt közölt pályázati felhívás nem tartalmazza.

Eltérő pályázati feltétel hiányában a pályázathoz az iskolai végzettség igazolására az oklevél másolatát, a büntetlen előélet igazolására erkölcsi bizonyítványt kell csatolni.

A pályázat benyújtásának határideje – ha a pályázató hosszabb időt nem határoz meg – a közzétételtől számított legalább 30 nap.

A pályázat elbírálásának határidejét a pályázati felhívásban kell meghatározni.

A pályázatokat a pályázatot meghirdető szerv címére kell benyújtani, kivéve, ha a pályázató ettől eltérő címet jelöl meg.

Rövidítések:

ÁEI: állás elfoglalásának ideje

Pbhi: pályázat benyújtásának határideje

Pehi: pályázat elbírálásának határideje

Pc: pályázat címezése

ill: illetmény
p: pótlék
tp: területi pótlék
ls: letelepedési segély
szl: szolgálati lakás
szsz: szolgálati szoba
szf: szolgálati férőhely
if: illetményföld
szgy: szakmai gyakorlat
v: végzettség
vgy: vezetői program
étkh: étkezési hozzájárulás
om: oklevélmásolat
b: erkölesi bizonyítvány
f: felvilágosítás
ön: önéletrajz
vp: vezetői pótlék
vpr: vezetői program

A pályázatot meghirdető szerv	Meghirdetett munkahely	Képesítési és egyéb feltételek	Juttatások (Ft), illetmény, pótlék, egyéb
1.	2.	3.	4.

Óvodavezető

<p>Narda Község Önkormányzata 9793 Narda, Kossuth u. 1. Tel.: (94) 351-036 Fax: (94) 351-009</p>	<p>Napközi otthonos óvoda (Horvát kisebbségi nevelést folytató intézmény) Óvodavezető</p>	<p>Nemzetiségi óvodapedagógusi felsőfokú v., vagy óvodapedagógusi felsőfokú v. és horvát felsőfokú „C” típusú állami nyelvvizsga-bizonyítvány, ill. azzal egyenértékű okirat, 5 év pedagógus-munkakörben szerzett szgy., adott típusú intézményben pedagógus-munkakörben fennálló, ill. a megbízással egyidejűleg pedagógus-munkakörben történő, határozatlan időre történő alkalmazás.</p>	<p>ÁEI: azonnal. A megbízás 2011. aug. 15-ig szól. A pályázathoz csatolni kell: az intézmény vezetésére vonatkozó programot a fejlesztési elképzeléssel, különösen a gradistyei horvát nyelv és kultúra szerepe az óvodai programban. A pályázatot „Pályázat” megjelöléssel kell benyújtani. Pc.: Narda Község Önkormányzat polgármestere</p>
<p>Zimány Község Önkormányzatának Képviselő-testülete 7471 Zimány, Kossuth u. 31. Tel./fax: (82) 317-753</p>	<p>Napközi otthonos óvoda (1 csoportos) 7471 Zimány, József A. u. 2. Óvodavezető</p>	<p>Felsőfokú óvodapedagógusi v., legalább 5 év szgy.</p>	<p>ÁEI: 2006. szept. 1. A megbízás 2011. aug. 31-ig, 5 évre szól. Pehi: várhatóan a képviselő-testület augusztusi ülésén. Pc.: Takács János polgármester</p>

Iskolaigazgató

1.	2.	3.	4.
Vásárhelyi Pál Gimnázium, Általános és Szakképző Iskola, Diákotthon Igazgató-tanácsa 4090 Polgár, Zólyom út 13. Tel.: (52) 391-440 Fax: (52) 392-090	Vásárhelyi Pál Gimnázium, Általános és Szakképző Iskola, Diákotthon 4090 Polgár, Zólyom út 14. Általános iskolai intézményegység-vezető Vásárhelyi Pál Gimnázium, Általános és Szakképző Iskola, Diákotthon 4090 Polgár, Kiss Ernő út 10. Középiskolai intézményegység-vezető	Főiskolai v., pedagógus-munkakörben szerzett, legalább 5 év szgy. Előny: polgári lakóhely, vezetői gyakorlat. Egyetemi v., középiskolai pedagógus-munkakörben szerzett, legalább 5 év szgy. Előny: polgári lakóhely, vezetői gyakorlat.	ÁEI: 2006. szept. 1. A megbízás 5 évre szól. Juttatás: vp. a pótlékalap 200%-a, szl. és szf. nincs. Pc.: Molnár Ruta mb. intézményvezető

Pályázati felhívás pedagógusállásokra

A pályázat benyújtásával kapcsolatos rendelkezéseket és a pályázati feltételeket a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény, továbbá a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról rendelkező – többször módosított – 138/1992. (X. 8.) Korm. rendelet, továbbá a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet, illetve a közlemény szövegében feltüntetett egyéb jogszabály tartalmazza.

A jogszabályok által kötelezően előírt pályázati feltételeket az itt közölt pályázati felhívás nem tartalmazza.

Eltérő pályázati feltétel hiányában a pályázathoz az iskolai végzettség igazolására az oklevél másolatát, a büntetlen előélet igazolására erkölcsi bizonyítványt kell csatolni.

A pályázat benyújtásának határideje – ha a pályázató hosszabb időt nem határoz meg – a közzétételtől számított legalább 30 nap.

A pályázat elbírálásának határidejét a pályázati felhívásban kell meghatározni.

A pályázatokat a pályázatot meghirdető szerv címére kell benyújtani, kivéve, ha a pályázató ettől eltérő címet jelöl meg.

Rövidítések:

ÁEI: állás elfoglalásának ideje

Pbhi: pályázat benyújtásának határideje

Pehi: pályázat elbírálásának határideje

Pc: pályázat címe

ill: illetmény

p: pótlék

tp: területi pótlék

ls: letelepedési segély

szl: szolgálati lakás

szsz: szolgálati szoba

szf: szolgálati férőhely

if: illetményföld

szgy: szakmai gyakorlat

v: végzettség

étkh: étkezési hozzájárulás

om: oklevélmásolat

b: erkölcsi bizonyítvány

f: felvilágosítás

ön: önéletrajz

A pályázatot meghirdető szerv	Meghirdetett munkahely	Képesítési és egyéb feltételek	Juttatások (Ft), illetmény, pótlék, egyéb
1.	2.	3.	4.

Pedagógus-álláshelyek

Bercsényi Miklós Élelmiszeripari Szakképző Iskola, Kollégium és FVM Gyakorlóiskola 1106 Budapest, Maglódi út 4/b. Tel.: 433-1200 Tel./fax: 260-7260	Angol–magyar szakos tanár	Egyetemi v.	ÁEI: 2006. aug. 22.
Eötvös József Általános Iskola 1191 Budapest, Eötvös u. 13. Tel.: 280-5252	Ének–napközitanár	Főiskolai vagy egyetemi v.	ÁEI: 2006. szept. 1. Juttatás: szf., étkh. Pc.: Suhajda Józsefné igazgató
Hétszínvirág Művészeti Óvoda 2234 Maglód, Ady Endre u. 1. és Aradi u. 1. Tel.: (29) 325-189, (29) 326-125 (Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel című programmal dolgozó intézmény)	Óvodapedagógus (határozatlan időre) Óvodapedagógus (határozott időre)	Felsőfokú v., legalább 5 év szgy. Előny: művészeti programban való szgy., jártasság. Főiskolai v., legalább 5 év szgy. Előny: művészeti programban való szgy., jártasság.	ÁEI: 2006. szeptember. Pc.: Tabányi Mária óvodavezető 2234 Maglód, Ady Endre u. 1.
Radnóti Miklós Közgazdasági Szakközépiskola 7633 Pécs, Esztergár L. u. 6. Tel.: (72) 258-153	Németnyelv-tanár	Egyetemi v., szaknyelvismeret (közgazdasági, külkereskedelmi, pénzügyi).	ÁEI: 2006. aug. 23.
Hibó Tamás Alapfokú Művészetoktatási Intézmény 3100 Salgótarján, Úttörők útja 6. 3101 Salgótarján, Pf.: 188. Tel./fax: (32) 420-086, (32) 512-086 (Az iskola alapítvány fenntartású.)	2 fő moderntánc-tanár 2 fő néptánc-tanár 1 fő színművészet tanár	Szakirányú felsőfokú v. Előny: saját gépkocsi.	ÁEI: 2006. szept. 1. Az alkalmazás módja: munkaviszony. A munkavégzés helyszíne: változó, az iskola Nógrád megyei telephelyei. Juttatás: útiköltség-térítés. Pc.: Hibó Tamás Alapfokú Művészetoktatási Intézmény f.: Paróczai Csaba igazgató Tel.: 06 (20) 940-5150

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

Az

EGÉSZSÉGBIZTOSÍTÁSI KÖZLÖNY

– az egészségbiztosítási ágazat központi igazgatási szerve, az Országos Egészségbiztosítási Pénztár hivatalos lapja – az előfizetői érdekeket szem előtt tartva, kedvező áron kívánja az egészségügyi ágazatban érdekeltek rendelkezésére bocsátani a jogszabályok szövegét, valamint a munkához szükséges aktuális OEP-közleményeket, -felhívásokat, -tájékoztatókat. Lapunk címzettjei elsősorban: az alapellátásban részt vevő háziorvosok; fekvőbeteg-ellátó és szakellátó intézmények; gyógyszer, gyógyászati segédeszközgyártók, illetve forgalmazók; gyógyfürdők; oktatási intézmények; társadalombiztosítási kifizetőhelyek, foglalkoztatók; könyvelők; adótanácsadók stb.

2006. évi éves előfizetési díj: 19 152 Ft áfával, féléves előfizetés: 9576 Ft áfával.

Példányonként megvásárolható a Budapest VII., Rákóczi út 30. (bejárat a Dohány u. és Nyár u. sarkán) szám alatti Közlöny Centrumban (tel.: 321-5971, fax: 321-5275, e-mail: kozlonycentrum@mhk.hu). Előfizetésben megrendelhető a kiadó ügyfélszolgálatán (fax: 318-6668, 338-4746, e-mail: kozlonybolt@mhk.hu) vagy a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük az **Egészségbiztosítási Közlöny** című lapot példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

FELHÍVÁS

A Magyar Hivatalos Közlönykiadó 2005 december közepén jelentette meg

Szále László: Ha Isten nem volna Egyház és állam másfél évtizede a Magyar Köztársaságban című interjúkötetét.

A kiadvány őszinte beszélgetéseket tartalmaz a keserű múltról, vitázó jelenről és a beláthatatlan jövőről.

Egy könyv, amely nem tiszteli a tabukat. Jó kérdések – töprengő válaszok. Egyház és politika – eredmények és ellentmondások. Taktika és tisztesség. Együtt, vagy egymás ellen.

Egy könyv, amely üzen hívőnek és hitetlennek, vallásosnak és vallástalannak, egyszóval: a gondolkodó embernek.

A 328 oldal terjedelmű, B/5 formátumú kötet függelékében 1990-ből és 1991-ből két meghatározó törvény, valamint a Magyarországon bejegyzett több mint másfélszáz egyház és vallásközösség címlistája található.

Példányonként megvásárolható a Budapest VII., Rákóczi út 30. (bejárat a Dohány u. és Nyár u. sarkán) szám alatti Közlöny Centrumban (tel.: 321-5971, fax: 321-5275, e-mail: kozlonycentrum@mhk.hu), illetve megrendelhető a kiadó ügyfélszolgálatán (fax: 318-6668, 338-4746, e-mail: kozlonybolt@mhk.hu) vagy a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük **Ha Isten nem volna Egyház és állam másfél évtizede a Magyar Köztársaságban** című kiadványt (ára: **3780 Ft áfával**) példányban, és kérjük juttassák el az alábbi címre:

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

Az **Ellenőrzési Figyelő** az ellenőrzési és felügyeleti szakma egyedüli olyan, negyedévente megjelenő szakfolyóirata, amely a teljes szakterületet áttekinti. A lap a gazdálkodás területén dolgozó valamennyi szakember számára hasznos információkat tartalmaz, ezen túlmenően az önkormányzatok és a közigazgatási hivatalok szakmai, felügyeleti munkájával kapcsolatos cikkei révén ezen területek szakemberei számára is segítséget jelenthet a napi munkában. A lap szerkesztésében részt vesz a KEHI, az APEH, az ÁSZ, az ÁPV Rt, a Belügyminisztérium, a Gazdasági Minisztérium, az ORFK és a VPOP is.

Az **Ellenőrzési Figyelő** az ellenőrzési munka tapasztalatairól szóló esettanulmányok, az ellenőrzési és felügyeleti munka egy-egy területére vonatkozó összefoglaló értékelések, korszerű ellenőrzési módszertanok ismertetésével, nemzetközi kitekintéssel bővíti az ellenőrzés és a felügyelet területén dolgozó emberek és az ellenőrzöttök ismereteit is. Igen nagy érdeklődést keltenek a fontos és aktuális témákról tartott „Kerekasztal-beszélgetések” rovat és az ellenőrzési rendszer EU-csatlakozással összefüggő átalakításáról szóló cikkek. A lap rendszeresen tájékoztat a Magyar Pénzügyi-Gazdasági Ellenőrök Közhasznú Egyesület szakmai közéleti eseményeiről.

Az **Ellenőrzési Figyelő** szakmai fórumként kínálozik arra, hogy a minisztériumok, az ellenőrzési szervezetek és felügyeleti belső és külső szakmai kommunikációját segítse, munkatársainak szakmai ismereteit gyarapítsa, szakismeretét növelje.

2006. évi éves előfizetési díja: 3024 Ft áfával, fél évre 1512 Ft áfával.

Példányonként megvásárolható a Budapest VII., Rákóczi út 30. (bejárat a Dohány u. és Nyár u. sarkán) szám alatti Közlöny Centrumban (tel.: 321-5971, fax: 321-5275, e-mail: kozlonycentrum@mhk.hu). Előfizetésben megrendelhető a kiadó ügyfélszolgálatán (fax: 318-6668, 338-4746, e-mail: kozlonybolt@mhk.hu) vagy a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen.

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem az

Ellenőrzési Figyelő

című lapot példányban, és kérem a következő címre kézbesíteni:

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város/község, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

2006. évi előfizetési díj egy évre: 3024 Ft áfával.

fél évre: 1512 Ft áfával.

Kérjük, a négyzetbe történő X bejelöléssel jelezze az előfizetés időtartamát!

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A Magyar Hivatalos Közlönykiadó gondozásában 2004. január 1-jétől jelenik meg a Közbeszerzések Tanácsának hivatalos lapja, a

KÖZBESZERZÉSI ÉRTESÍTŐ

Éves előfizetési díja 2006. évre: 95 760 Ft, fél évre: 50 400 Ft, negyedévre: 26 460 Ft.

Példányonként megvásárolható a Budapest VII., Rákóczi út 30. (bejárat a Dohány u. és Nyár u. sarkán) szám alatti Közlöny Centrumban (tel.: 321-5971, fax: 321-5275, e-mail: kozlonycentrum@mhk.hu). Előfizetésben megrendelhető a kiadó ügyfélszolgálatán (fax: 318-6668, 338-4746, e-mail: kozlonybolt@mhk.hu) vagy a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen.

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem a

KÖZBESZERZÉSI ÉRTESÍTŐ

című lapot példányban, és kérem a következő címre kézbesíteni:

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város/község, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

Előfizetési díj	egy évre	95 760 Ft	☐
	fél évre	50 400 Ft	☐
	negyedévre	26 460 Ft	☐

Csekket kérek a befizetéshez

Kérjük, a négyzetbe történő X bejelöléssel jelezze az előfizetés időtartamát!

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

OKTATÁSI KÖZLÖNY

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium hivatalos lapja. A szerkesztésért felelős: dr. Somogyi Éva.

A szerkesztőség címe: Budapest V., Szalay u. 10-14. Telefon: 302-4843.

Kiadja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.).

Felelős kiadó: dr. Kodala László elnök-vezérigazgató.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Hivatalos Közlönykiadó a Fáva Rt. közreműködésével. Telefon: 266-6567.

Előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadó ügyfélszolgálatán (fax: 318-6668, 338-4746, e-mail: kozlonybolt@mhk.hu) vagy a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen, 1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.; 1394 Budapest, 62. Pf. 357.

Információ: tel./fax: 317-9999, 266-9290/245, 357 mellék.

Példányonként megvásárolható a Budapest VII., Rákóczi út 30. (bejárat a Dohány u. és Nyár u. sarkán) szám alatti Közlöny Centrumban (tel.: 321-5971, fax: 321-5275, e-mail: kozlonycentrum@mhk.hu).

Egy példány ára: 630 Ft áfával. 2006. évi előfizetési díj: 19 908 Ft áfával.

A kiadó az előfizetési díj év közbeni emelésének jogát fenntartja.

HU ISSN 1419-3256

Formakészítés: Sprint Kft.

06.2215 – Nyomta a Magyar Hivatalos Közlönykiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert vezérigazgató-helyettes.

